

SZAKDOLGOZAT

SIMON MÁRIA

2006

Szent István Egyetem
Ybl Miklós Műszaki Főiskolai Kar
Településmérnöki Szak

GÉNIUS LOCI VÁC
„Fontos helyek” a városszerkezetben

Szakdolgozat

Kidolgozta: Simon Mária

2006.

 2006. 06. 12.

Tartalomjegyzék:

Tartalomjegyzék	1
Köszönetnyilvánítás	3
Bevezetés	4
Összefoglalás	5
1. Ideológia, eszménykép	
1.1. Átláthatóság	6
1.2. „A térnek száma a helynek arca van.”	7
2. A település bemutatása	
2.1. A település helye az országban, térségben, agglomerációban	8
2.2. Földrajzi adottságok, domborzati viszonyok	9
2.3. A település közigazgatási területe	10
2.4. Térségi kapcsolatok, közlekedés	10
2.5. Népeség, népsűrűség alakulása	11
3. A település története	14
4. A település kronológiai fejlődése	20
4.1. Katonai térképek	21
4.2. A város fejlődése	22
5. Településszerkezet	23
5.1. Vác területi növekedése	24
6. A kisvárosi karakter megőrzése	
6.1. A város arculata	25
A Duna-partra levezető utcák, lépcsősorok	26
6.2. A város a táj ölelésében	27
6.3. A településrészek hierarchikus rendszere	28
7. Váci fontos helyek	
7.1. A város táji- és művi értékei – településrészek jellemző karaktere	30
7.2. Váci fontos helyek a településrészek lehatárolásával	32
7.3. GENIUS LOCI VÁC - az úthálózatban	33
8. A hely szerepe a városrész, illetve a város életében és az arculata, karaktere	
8.1. Összefoglaló, értékelő táblázat	34
8.2. Jelmagyarázat	
8.2.1. Jelenlegi állapot jelmagyarázat	35
8.2.2. Rendezési javaslat jelmagyarázat	36

8.3. Belváros – Főtér (Március 15. tér)	
8.3.1. Jelenlegi állapot	37
8.3.2. Szerep – arculat	39
8.3.3. Főtér rendezési javaslat	40
8.4. Kisvác – Kálvin utca	
8.4.1. Jelenlegi állapot	41
8.4.2. Szerep – arculat	46
8.4.3. Kálvin utca rendezési javaslat	47
8.5. Alsóváros – Művelődési Központ	
8.5.1. Jelenlegi állapot	49
8.5.2. Szerep – arculat	51
8.5.3. Művelődési Központ rendezési javaslat	52
8.6. Derecske - Hétkápolna	
8.6.1. Jelenlegi állapot	53
8.6.2. Szerep – arculat	55
8.6.3. Derecske - Hétkápolna rendezési javaslat	56
8.7. Deákvár – Deákvári Főtér	
8.7.1. Jelenlegi állapot	57
8.7.2. Szerep – arculat	59
8.7.3. Deákvári Főtér rendezési javaslat	60
Melléklet	61
Irodalomjegyzék	65

Köszönetnyilvánítás

Sokak segítségét szeretném megköszönni, hogy szakdolgozatom elkészülhetett. Szeretném megköszönni Vác főépítészének, Philipp Frigyesnek a tartalmas beszélgetéseket és konzultációkat.

Köszönöm Holényi Magdolnának, Lukovich Tamásnak, Reischl Gábornak és Swaczuk Ágnesnek a konzultációk során nyújtott segítségét.

Évfolyamtársaimnak és barátaimnak, akik segítettek a nehéz pontokon átjutni. Vajk Ági barátnőmnek és Czaudt Jánosnak, akik mindig, minden helyzetben mellettem álltak és tartották bennem a lelket.

Családomnak az erkölcsi és anyagi támogatást. Anyukámnak külön köszönöm a kreatív hozzáállását és mindvégig kitartó bizalmát. Köszönet illeti meg a Nagypapámat Keresztzüleimet is. Köszönöm Zavetz József prépost kanonok plébános türelmét és lelkesedését.

Köszönöm mindenkinek, aki bármilyen formában segítette munkámat, legyen az szakmai segítség, vagy akár egy kedves mosoly amitől máris jókedvűen dolgozhattam.

„A város nem a puszta együttélés kedvéért alapított,
hanem az emberhez méltó élet céljából.”

(Arisztotelész)

Bevezetés:

Vác a szülővárosom, itt élem mindennapjaimat. Egyértelmű volt számomra, hogy diplomamunkám helyszínének ezt a várost választom. A diplomamunkám kiválasztásában a Főépítész úr adott nagy segítséget azzal a színes palettával, amelyet elém tárt beszélgetéseink során. Több barnamezős beruházást mutatott be, de mégis az átfogóbb, egész városra kiterjedő témák gondolkodtattak el. Ekkor állt össze bennem a kép, hogy mivel is szeretnék bővebben foglalkozni. Az elmúlt évek alatt, korábbi tanulmányokhoz már számtalanszor olvastam, kutattam, kérdeztem a településről, de mindig más és más szempontokból. Ez a munkám, jól tudom főiskolás éveim záróakkordja.

Tanulmányoztam a rendezési tervet, a fejlesztési javaslatokat, mindezek mellett a város múltját, történetét, kialakulását amely megalapozza a város jelen állapotát. A városépítészeti együttes hogy jut kifejezésre, milyen a térbeli elhelyezkedése, hogy tárul elénk, milyen a felvezetése, és melyek azok a perspektívák, amelyek esztétikai élmény szempontjából lényegesek.

Az épített környezet mindenhol alapvetően meghatározza a kultúrát, az élet minőségét. Ugyanakkor a városrészi öntudat megerősítésében a „hely szelleme” a meghatározó.

Összefoglalás:

„Vác hangulatos, nyitott kisváros, a Dunakanyar bal partjának szellemi, kereskedelmi és idegenforgalmi központja.” – így olvasható a Városfejlesztési Konceptióban megfogalmazott főcél, mint a város jövőképe.

A kisvárosi környezet valódi értéket képvisel, hagyományos elemeit és identitását fontos megőrizni, hiszen ettől értékes és egyedi. A városi környezetnek nevelő és kulturális szerepe van a polgárok mindennapi életében. Az erőteljes urbanizáció tönkreteszi a város kulturális egységét, esztétikus megjelenését és széthúzza az egységes városi szövetet. A kisvárosi karakter emberközeli, mind méreteit, mind arányait és kiterjedését tekintve.

A városi karakter legjelentősebb eleme a tér. A lakóterület karaktere pedig az egész település közterületeit, jellegzetességét meghatározó tényező. Az, hogy mihez képest tekintjük a teret nagynak vagy kicsinek, zsúfoltnak vagy kihaltnak, nem abszolút számok döntenek el. Nem mérhetők a laksűrűség, még kevésbé a népsűrűség kategóriáival közvetlenül, egy bizonyos szinten ennek is van jelzésértéke.

A kisvárosokban az emberek személyes kapcsolata egymással és a környezetükkel pozitív és felelősségteljes. Az egymás iránti szolidaritás még érezhető. Ebben a léptékben biztosítható a táj, a gazdaság és az emberi környezet összhangja. Méreteiből adódóan a keletkező hatások kezelhetők, a káros hatások semlegesíthetők.

A város, hogy megtartsa kisvárosi jellegét szükséges a városrészi öntudat erősítése. A település művi- és természeti elemek egysége, lenyomata a helyi közösség történelmének, kultúrájának a földrajzi helyhez alkalmazkodva. A természeti környezet meghatározó a település fejlődésében. A klíma, a domborzat, a vízrajz, a növény- és állatvilág illetve a talaj adottságai. Fontos, hogy a jellegzetes adottságok érvényesüljenek a táj használatában. A városi öntudatot erősítheti a város történelme folyamán végigvonuló egyházi jelenlét. A történelem során egyes helyekhez a városban olyan események vagy történetek kötődnek, amik különösen értékesek voltak a közösség számára.

Az emberek térbeli eloszlását befolyásoló tényezők jól megfigyelhetők a Maslow piramis alapján, ahol a fiziológiai igények a legalsó szint, majd a biztonsággal kapcsolatos igények, hovatartozás igénye, a megbecsülés, az önmegvalósítás és a legfelső szinten a kognitív és esztétikai igények.

A tudatosítási folyamatot elősegíti, ha megkeresem hol van az a hely, ahol jól érzem magam, hol van az a ház, ahova bemehetek és közösségben lehetek, hol van az a pad, ahova leülhetek, vagy akár hol van az a nyüzsgés. . . amire éppen szükségem van. Ez fontos szerepet játszik a közösségformálásban.

A városrészek sajátosságát megismerve, múltját tanulmányozva, megjelenését figyelembe véve gondoltam végig azokat a helyeket, amelyeket ha kiemelek és hangsúlyt fektetek rá, máris egy lépéssel elősegítettem az említett folyamatot és megerősítem az ott élő ember számára a hovatartozás érzését.

„A térnek száma, a helynek arca van.” – mondja Hamvas Bála. Ennek alapján két fő szempontból vizsgáltam, az általam megjelölt településrészenkénti egyes helyeket. Mi a hely szerepe és milyen az arculata. Vizsgálataimat a nagyból a kicsi felé elve szerint végeztem.

Diplomamunkám célja, hogy a „fontos helyek”- et megkeressem és megtaláljam a városszerkezetében. Hierarchikus rendszerbe soroltam, ezen túlmenően készítettem rendezési javaslatot minden egyes főbb helyre; Főtér (Belváros), Kálvin utca (Kisvác), Művelődési Központ (Alsóváros), Hétkápolna (Derecske), Deákvári főtér (Deákvár).

1. Ideológia, eszménykép

„A város életünk foglalata. Rajtunk fordul meg, hogy vajon zavaros formák, bántó színek disszonáns akkordjai, vagy eszméinket megtestesítő művészi városképek harmóniái kísérik-e mindennapi életünket.”

1. Ideológia, eszménykép:

1.1. Átláthatóság:

Az épített környezet mindenhol alapvetően meghatározza a kultúrát, az élet minőségét.

Átláthatóság. (4 – 8 ezer)¹A város, lehetőségeit csak akkor tudja igazán kihasználni, ha az emberek megértik azokat. Az emberek közömbösek maradnak, ha valami nyilvánvaló. Nyomasztja őket, ha valami nagyon összetett.

A társadalmi élet ideális helyszíne. Az ember és a környezet folyamatosan kölcsönhatásban van egymással. A környezet nem csak az épített környezetet, hanem azt a tájat is jelenti, amibe a település épített környezete beleágyazódik.

A nagyváros léptékét a város és a kisváros léptéke követi, majd a település belső szerkezetét meghatározó szomszédsági egységek következnek, amiket a lakóépületek és csoportjaik. A hierarchia alsó szintjén a lakás, majd a szoba, végül maga az ember, az egyén alkotja.

A városokban a túl nagy népsűrűség gyakran az emberi lépték elvesztéséhez, a társadalmi és fizikai szerkezetek pusztulásához vezet. A mindennapi élet egyhangúbb, a befelé fordulás, a passzivitás illetve a közösségi célok iránti közöny válik jellemzővé. A népesség számának túlzott növekedése együtt jár a szabad terek arányának csökkentésével, a parkok, fasorok, közintézmények elégtelen számával, pedig ezek is fontosak. Az egyéni kreativitás és megnyilvánulásai háttérbe szorulnak.

„A várostervezési intézkedések hierarchikus szerkezetét a gyakorlatban legalább két szinten kell kifejezésre juttatni. Az olyan kis szerkezeti egységek, mint a lakóépület, a városnegyed kulcsfontosságú szerepet játszanak az emberi kapcsolatok kereteinek létrehozásában, mivel elősegítik a közösségi részvételt a közvetlen környezet alakításában. Ha a részvétel egyidejűleg városi szinten is megnyilvánul, akkor jön létre az az egység, aminek szövetében a helyi kezdeményezések helye található, és jelentőse felmérhető. Ez egyben lehetővé teszi az egyén számára, hogy megismerkedjen a felmerülő témák sokszínűségével és ráébredjen arra, hogy ez milyen mértékben érinti őt.”²

„A közterület az a tér, ahol a közösségi tudat, a társadalmi aktivitás és az életképesség létrejön. Nagy erőfeszítéseket kell a szabad terek, parkok és a városi pihenőterületek rendszerének megőrzése és bővítése érdekében, különösen a parkok és használaton kívüli épületek újrahasznosításakor.”³

A város épített környezete és térszerkezete egymással kontextusban van. A város szerkezete olyan sajátos struktúra, amelynek kialakulása során az egyes elemek kapcsolatát szervező szellemi irányultságnak és morfológiai sajátosságoknak egyenlően jelentősége van.

¹ Hamvas Béla

² Az Új Athéni Karta CEU 1998.

³ Az Új Athéni Karta CEU 1998.

A terek és utcák által határolt belső területek struktúrája együttesen a **települési szövet**. Az egyes szövetek viszonylag homogén darabjai: jellegük, formáik, hangulatuk szerint egymástól jól megkülönböztethetők. A települési szövet kategorizálásának lényeges szempontja, a kialakulásának folyamata. Ez lehet spontán, természetes fejlődés vagy tervezett, tudatosan formált. Nincs éles határ, a két formáció között. Gyakran a spontán kialakult térbeliséget tervezett beavatkozással rendezik.

A nagyobb közösséget a közvetlen szomszédság, a helyhez való kötődés jellemzi. A **lakóterületi szomszédság** az a hely vagy az a társadalmi csoport, amivel az emberek azonosítják önmagukat. A találkozások szempontjából a földrajzi kiterjedés fontosabb, mint a lélekszám; mert az áttekinthetőség, bejárhatóság, megközelíthetőség dominál. A közösségi érzést mindenképpen erősíti, ha a fizikai és a társadalmi határok egybe esnek. A szomszédság vagy közösség tervezésekor három alapelvet kell figyelembe venni; kiterjedése ne legyen nagy, a kapcsolódó közösség a konfliktusok elkerülése végett ne legyen nagyon megosztó és biztosítson társadalmilag semleges területeket, mint például piac vagy (fő)utca.

1.2. „A térnek száma, a helynek arca van.”

„A helyet nem szabad összetéveszteni a térrel. A tér és a hely között az a különbség, hogy a **térnek száma, a helynek arca van**. A tér mindig geometriai ábra. A hely mindig festmény és rajz, és nincs belőle több, mint az az egy. A helynek nemcsak fizikája, hanem metafizikája is van és nemcsak látvány, hanem génusz.”⁴ A hely és a tér értéke kölcsönhatásban van, a tér kialakításának különleges értékeit a hely adottságai biztosítják.

A tér iránti igényt, az adott kultúra és az egyén adottságai határozzák meg. A miliő biztosítása után megjelenik a kisebb közösséghez való tartozás igénye. Az adott kultúra magatartási normákat alakít ki, amelyek rögzítik az emberek egymás mellett élésének szabályait a különböző helyzetekben. A sűrűbben lakott területeken, településrészekben az emberek távolságtartóbbak, tisztelik egymás privát szféráját. Ezzel szemben a ritkábban lakott részekben jobban egymásra utaltak az emberek, kevesebb a protokoll egymás felé.

A települések helyekből állnak és maguk is helyekként jelennek meg. A hely egyedi és megismételhetetlen, érzelmi kötődést jelent. A helynek vannak épített-, táji- és szellemi adottságai, amelyek jellemezhetők az ott élő emberek és az őket körülvevő környezet adottságaival.

Az emberek viszonyát az adott környezethez, az adott térség vagy terület elnevezése is rögzíti. (pl.: Kisvác) Támpontot nyújt az adott terület hovatartozását illetően.

A hely szellemének megnyilvánulása két síkon: fizikai tulajdonságok az ott lehetséges tevékenységek alapján, a szerepe és a szubjektív értékelésünk alapján pedig az arculat alapján jelenik meg.

Az emberek számára a jelentéssel bíró helyek, hierarchikus rendszerbe tartoznak. (lásd ábrák) Az adott hely vagy objektum az egyén számára viszonyítási pontokat képez. Ezáltal a megismert helyről, az emberek kialakítják mentális térképüket.

A hely sajátos, egyedi adottságokkal lehatárolt tér, amely személyes kötődést (pl. honvágy) vagy távolságtartást vált ki. A hellyel kapcsolatos igények a település vagy annak egy részéhez való kötődést előnyben részesítik, nagyon sokan akár áldozatok vállalása mellett is ragaszkodnak a kiválasztott helyhez. A hely státusza miatt sokan vállalnak hosszabb utazást a munkahelyre.

A hely adottságai meghatározóak a tér kialakítására. Ez egyrészt a környezetbe illeszkedés lehetőségét illetve kényszerét jelenti, másrészt a jóváhagyott tervekben rögzített követelményeket. A településrészekben különböző társadalmi rétegek helyezkednek el.

⁴ Hamvas Béla: Öt génusz 15-16. A magyar Hüperion I-II.

2. A település bemutatása

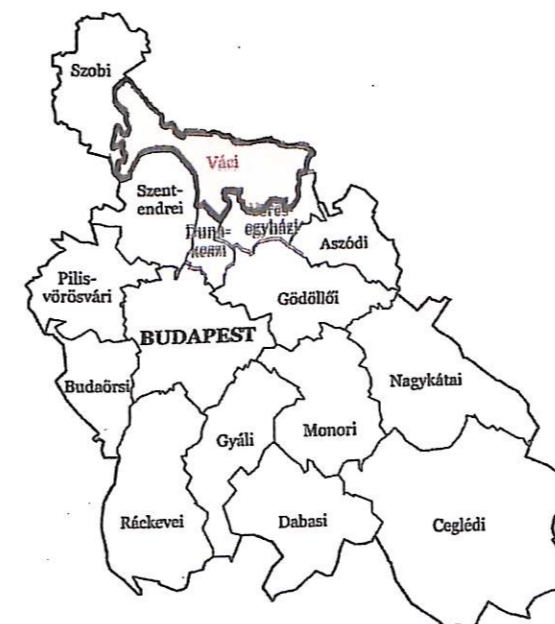
2.1. A település helye az országban, térségben, agglomerációban:

Pest megye:

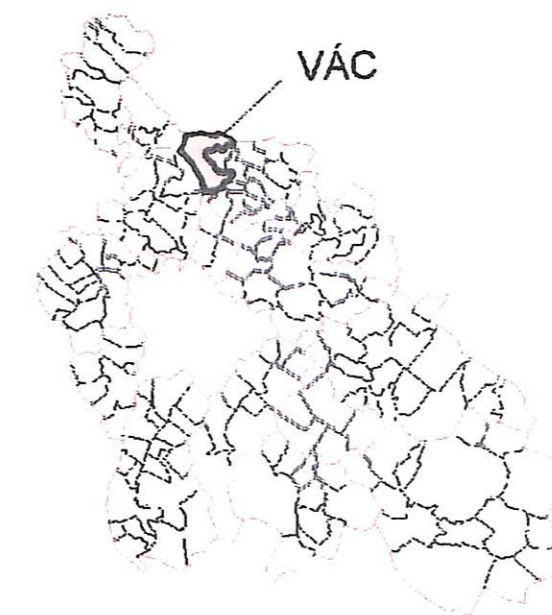
Pest megye az ország északi részén fekszik, hat megyével és egy szomszédos országgal határos. Északkeleten Nógrád megye és Heves megye, keleten Jász - Nagykun - Szolnok megye, délen Bács - Kiskun megye, nyugaton Fejérmegye, északnyugaton Komárom-Esztergom megye határolja. Szomszédos országa Szlovákia, északról határos Pestmegyével. Pest megye Budapesttel együtt a **Közép-Magyarországi Régiót** alkotja.

Magyarország tervezési-statisztikai régiói és megyéi

Pest megyei kistérségek / váci kistérség

Váci kistérség / Vác

Vác elhelyezkedése:

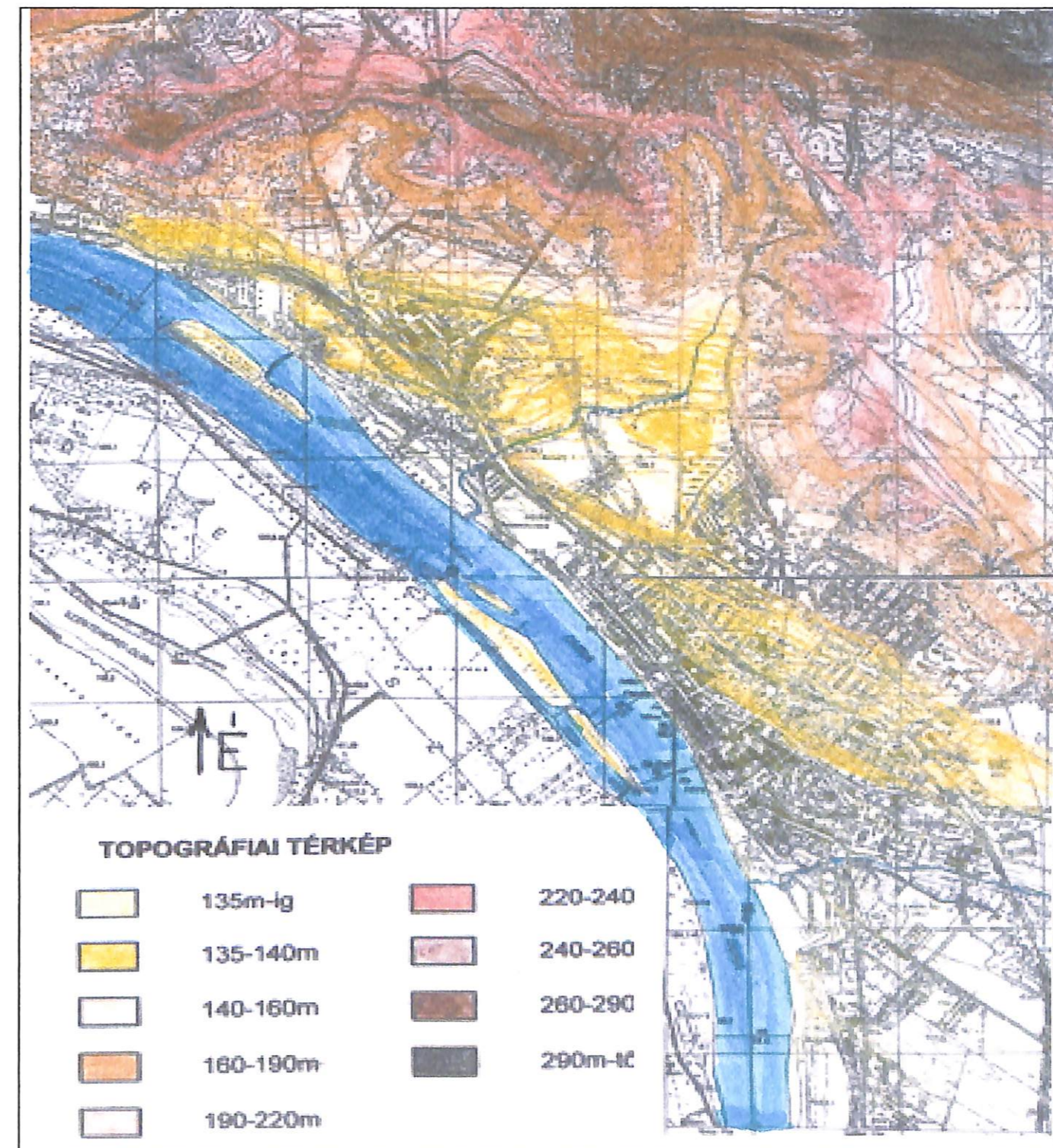
Vác a Dunakanyar bal partján, a Pesti síkság és a Nyugat Cserhát hegyvidék találkozásánál terül el. A település Pest megyében, a központi régióban található. A város a budapesti agglomeráció külső gyűrűjében fekszik. A váci kistérség központja.

Természetes határai: a Duna és a város fölé emelkedő Naszály-hegy, mesterségesen a 2/A főút határolja a várost.

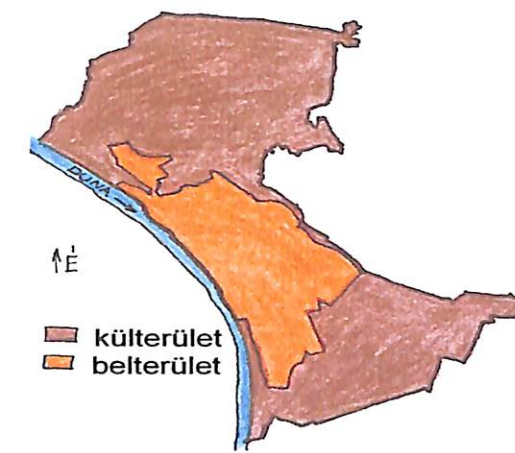
2.2. Földrajzi adottságok:

A váci Dunakanyarban nem csak irányt vált a folyó, hanem négy irányba mutató útke-
resztződés is létrejött. Bécs, Krakkó, Kijev és Belgrád felé.
Vácnál az ország egyik fontos kereskedelmi, majd igazgatási központja alakult ki.
Vác nemcsak a nemzetközi utak keresztződése miatt játszott kulcsszerepet, hanem mert
kapuváros is volt. A kapuvárosban összefutnak a táj útjai. A sokfelől ide irányuló forgalom a
városban terelődik rá, a sorosan átvezető útra, Pest felé.
A település Budapest vonzáskörzetébe tartozik.

Domborzati viszonyok:

2.3. A település közigazgatási területe: 6 163 ha

- külterület: 4 781 ha

- belterület: 1 382 ha

2.4. Térségi kapcsolatok, közlekedés:

A város közlekedésében egyformán nagy szerepet játszik a vasúti és a közúti forgalom.

Vác három vasútvonal találkozásánál fekszik:

Budapest – Vác – Szob

Vác – Vácrátót – Budapest

Vác – Balassagyarmat

A város két vasútállomással rendelkezik.

A közúti helyközi és helyi autóbusz-forgalmat is bonyolít le. Az autóbusz-pályaudvar forgalma az országban a legnagyobbak közé tartozik.

Indulnak Budapest – Vác – Balassagyarmat, de Szob, Kóspallag, Szokolya, Parassapuszta, Ipolyság, Felsőpetény, Kosd, Rád és Gödöllő felé is járatok.

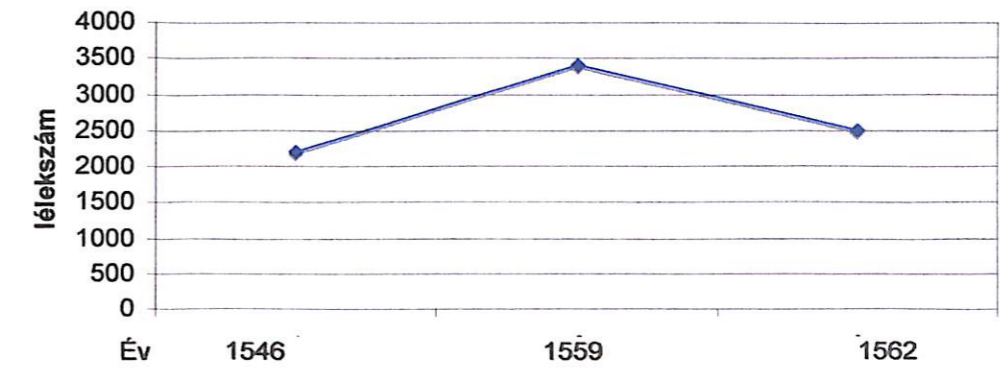
A Duna, mint vízi út, mára elvesztette az 1945 előtti jelentőségét. A távolsági közlekedésben (vasárnap és ünnepnapokon) Budapest – Visegrád – esztergomi járat érinti a váci hajóállomást. A város északnyugati határán kialakított cementkikötő teherforgalma zajlik. Hajóba ömlesztve szállítanak cementet, de segédanyagokat is.

A váci rév ma komphajójával átlagosan óránként szállít személyeket és gépkocsikat a két part között.

2.5. Népeség, népsűrűség alakulása

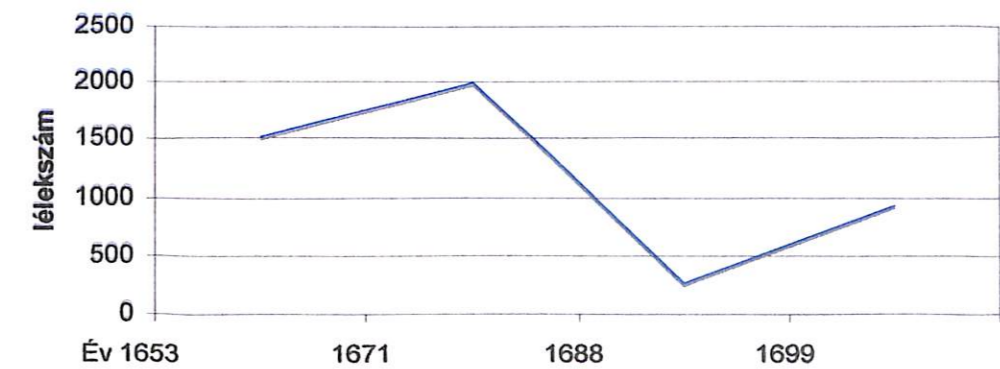
A népeség alakulása a XVI.században

Év	Lélekszám
1546	2177
1559	3374
1562	2462

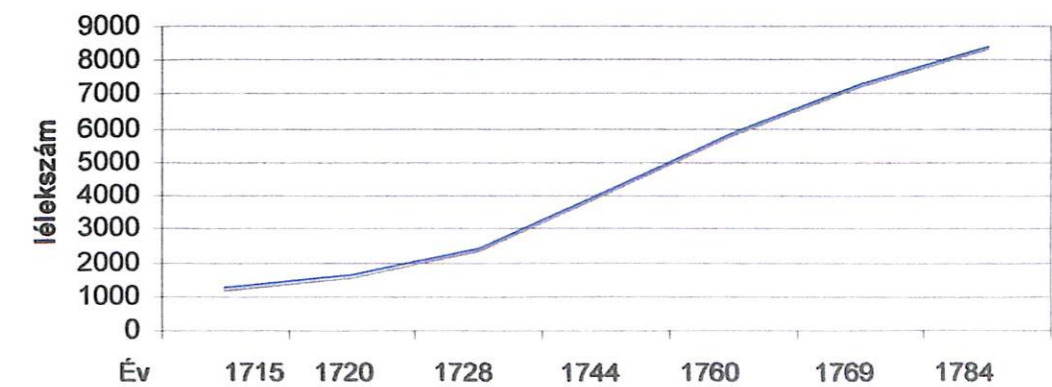
A népeség alakulása a XVII.században

Év	Lélekszám
1653	1498
1671	1973
1688	235
1699	900

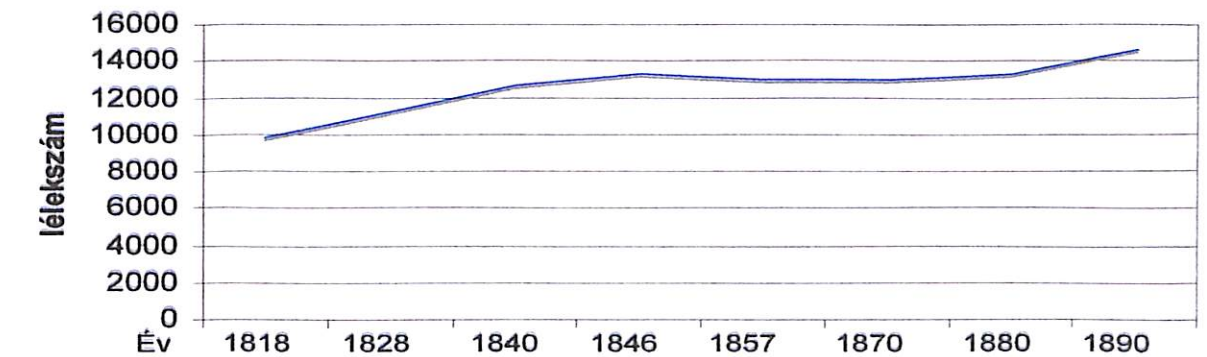
A népeség alakulása a XVIII.században

Év	Lélekszám
1715	1175
1720	1560
1728	2335
1744	4095
1760	5824
1769	7189
1784	8334

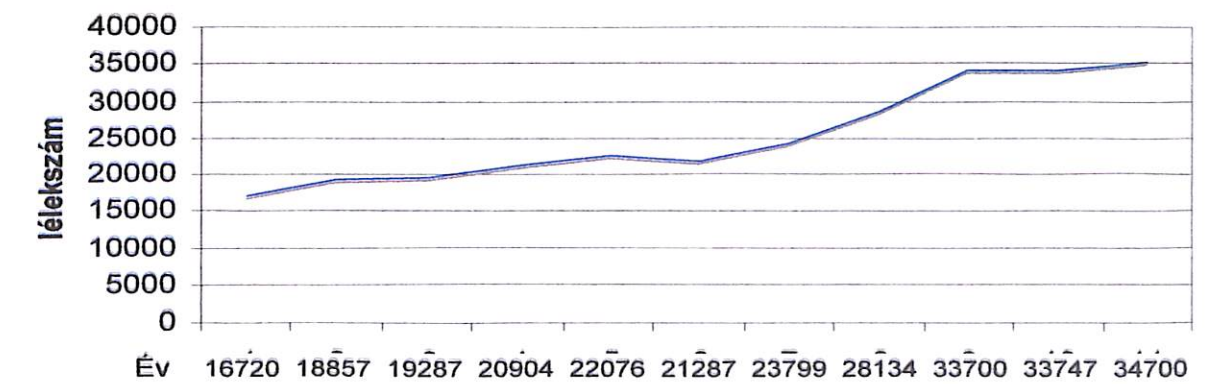
A népesség alakulása a XIX.században

Év	Lélekszám
1818	9686
1828	11 075
1840	12 479
1846	13 112
1857	12 799
1870	12 799
1880	13 199
1890	14 450

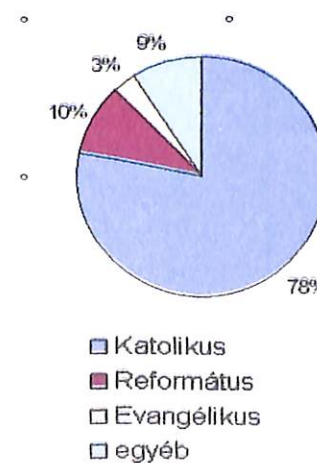

A népesség alakulása a XX.században

Év	Lélekszám
1900	16 720
1910	18 857
1920	19 287
1930	20 904
1941	22 076
1949	21 287
1960	23 799
1970	28 134
1980	33 700
1990	33 747
2000	34 700

Vallási megoszlás (1930-as adat)

A XVI. és XVII. században, a török hódoltság idején a magyar és török adóösszeírásából a lélekszám nyomon-követhető. (1-2. diagramm) Ebben az időben a város gyakran gazdát cserél. 1594-1606 közötti háborús időszak, a lakosság jelentős csökkenését eredményezte.

A XVIII. század. Az 1884-es váci csatát követően volt még egy erős visszaesés a lélekszámot tekintve, majd a XVIII. századot tekintve, folyamatos fejlődés indult meg a városban. ez időben élte Vác harmadik virágkorát és ekkor alakult ki a barokk városkép. (3. diagramm)

A XIX. században kolerajárvány pusztította a lakosságot és 1838-ban pedig az árvíz pusztított el sok házat. a század végén lassú növekedés indult meg a népességet illetően. (4. diagramm)

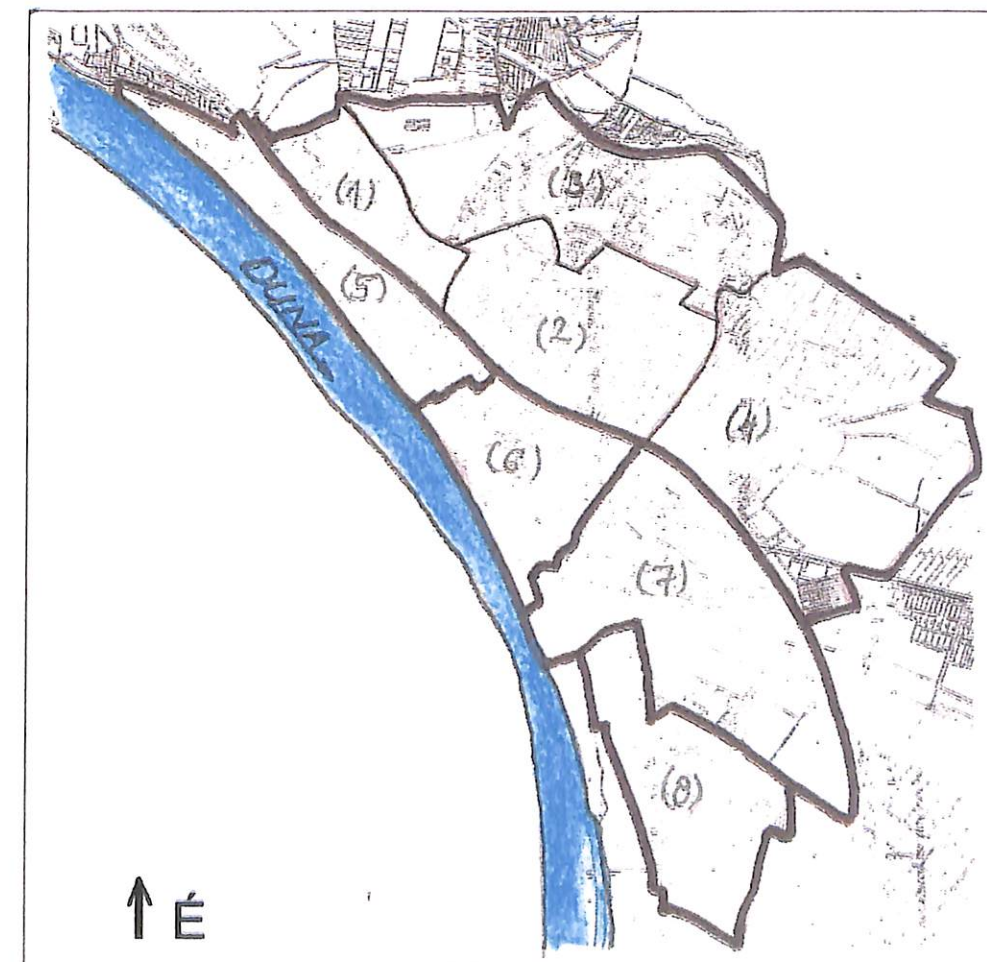
Vác a XX. század elejére nagyipari várossá fejlődött. Ennek hatása a lakosságon érződött, a város terjeszkedett, a lakosság száma növekedett. (5. diagramm)

Vác kisváros, népessége Pest megye összes lakosságának 3,22% - a. Megközelítőleg 33 000 fő.

Vác városrészeinek népessége és lakásszáma:

Városrész	Népesség	Lakásszám
Szent Mihály-hegy (1)	1000	
Deákvár (2)	8000	4000
Papvölgy-Bácska-Altány(3)	3000	
Törökhegy és a Kórház környéke (4)	1000	500
Kisvác-Szérűskert-DDC(5)	4000	1500
Belváros és a Dunapart(6)	7000	3000
Közép- és Alsóváros (7)	7500	3500
A Déli város (8)	1500	500
Vác összesen:	33000 fő	13000 db

Deákvár, a vasúton túli településrész összlakossága körülbelül 13 000 fő.

3. A település története

3. A település története

Vác és környéke mindenkor alkalmas volt az ember megtelepedésére. A folyóparti vidék, a dombok, illetve az állattartásra alkalmas rétek itt tartották az embercsoportokat. A városban és környékén számos régészeti lelőhely van, az őskortól az első évezred végéig minden korból kerültek elő leletanyagok.

A honfoglalás után kialakult a vármegyék rendszere. Vác mint püspöki székhely a püspök tulajdonában volt. /püspök-földesúr-világi előjáró volt egyben/ A város önállósága kisebb volt, mint a királyi városoké, viszont az egyházmegye jövedelméből többet fordíthattak a város fejlesztésére, mint az önállóan gazdálkodó városok.

Vác első virágkora a XI. században alakult ki, I.Géza király és utódja Szt László uralkodása idején. Az 1070-es években Salamon és a Vazul unokák (Géza és László) közötti politikai ellentét elmergesedett. 1074-ben került sor a döntő összecsapásra, Mogyoródnál.

A Képes Krónika Leírása szerint: Géza és László hercegek a Duna partján készültek a csatára, ahol egy Vác nevű remete élt. László egy tanácskozás során úgy látta, hogy angyal száll le az égből és koronát illeszt testvére fejére. Jelnek gondolta és nagy reményekkel indultak a csatába. Teljes győzelmet arattak. Visszatértek a látomás helyére és egy újabb jelenség tárult eléljük: egy égő gyertyával ékesített szarvas jelent meg előttük. Ezért Géza ott kápolnát emeltetett és a várban álló székesegyházat is pompával díszítette. A Géza király által emelt Szt Péter-kápolnát a középkorban Szarvas-Boldogasszonynak nevezték. Később a tatárok és a törökök is lerombolták, de a hely tisztelete tovább élt. 1718-ban újjáépítették és képoszlopokkal kiegészítették, a Hétkápolna nevet viseli azóta.

Az első írásos emlék, 1075-ben a garamszentbenedeki-bencés-kolostor alapítólevelében Vácot már városnak (civitas) említi. A város egyházi központként egyre jelentősebb szerepet töltött be.

1241-ben a tatárok betörték és elfoglalták a gyenge várat, ami árkokkal sáncokkal volt körülvéve. A várost kirabolták, majd felégették. Mindent elpusztítottak. A vész elmúltával 1255-ben IV.Béla kővárat építtetett, a hegyek közé menekült lakosság visszatért. A megfogyatkozott lakosság pótlására német telepesek tértek a városba. A mai Március 15. tértől északra jött létre a német város. A letelepült magyar lakosság a régi alapokon ismét felépítette a Boldogasszony templomot és a váralján kialakította a magyar várost. A várkaputól északra, a mai Konstantin térig terjedő rész volt. Ők védték a várat is. A német telepesek is építettek maguknak templomot, amit Szt Mihály főangyal tiszteletére szenteltek fel. A német iparosokat a király ösztönözte a lerombolt épületek újjáépítésére.

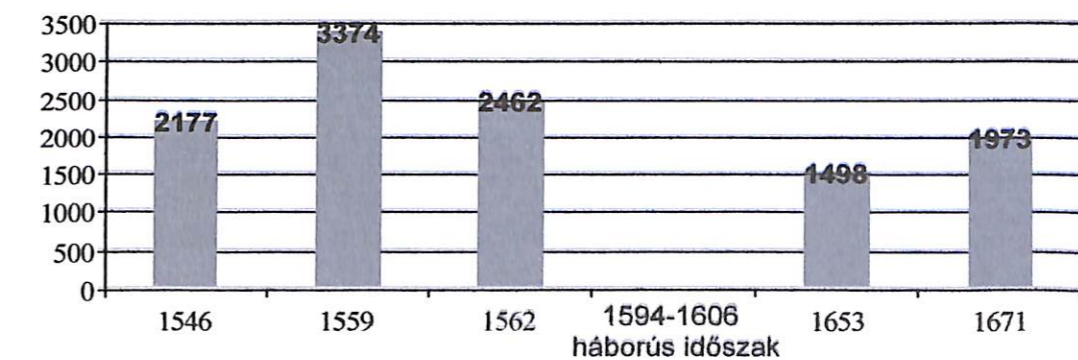
Vác a XV. században

Vác város fejlődése töretlenül ívelt fel. A XIV-XV. században a helyi ipar fejlettsége, az ötvösség fellendülése mutatható ki. Az ötvösség fellendülésének kettős oka volt Vác: egyrészt a püspökség jelentős megrendelőjük volt egyházi kegytárgyak készítésére, másrészt a város közel feküdt az északi bányavárosokhoz ahonnan a nemesfémeket szállították a főváros felé és így olcsóbb volt az arany és az ezüst. Négy nemzetközi útvonal keresztezte egymást a városban. Fontos kereskedelmi, majd igazgatási központ lett.

Báthori Miklós (Mátyás király rokona) hosszú püspöksége 1474-1506 Vác történetének második virágkora. Váci püspökként először a palotáját bővítette és rendezte be gazdagon. Olasz és dalmát építőmesterekkel szebbnél szebb épületeket emeltetett. 1526-ban a város újabb hanyatlásnak indul, 1541-ben a törökök elfoglalták Vácot. A vár és a város többször gazdát cserélt, végül 1544 tavaszán Mehmed pasa ötven évre török birtokba vette. A török uralom ideje alatt a város megállt a fejlődésben. A már meglévő épületeket alakították át igényeik szerint; fürdő, minaret, mecset, raktáraknak.

A váci püspökség és káptalan, szerzetesek és polgárok a kincseikkel, levéltárakkal együtt a nógrádi várba menekültek. A város templomai, palotái, jelentős épületei üresen várták a török hódítókat. Az elhagyott épületeket a török kincstár vette birtokba és eladta. A város lakossága soknemzetiségű lett, török-délszláv-albán nyelvű, mohamedán és görögkeleti vallású telepések költöztek be. A népesség száma folyamatosan változott, sokan vándoroltak el de ugyanakkor sokan telepedtek be munkát keresve.

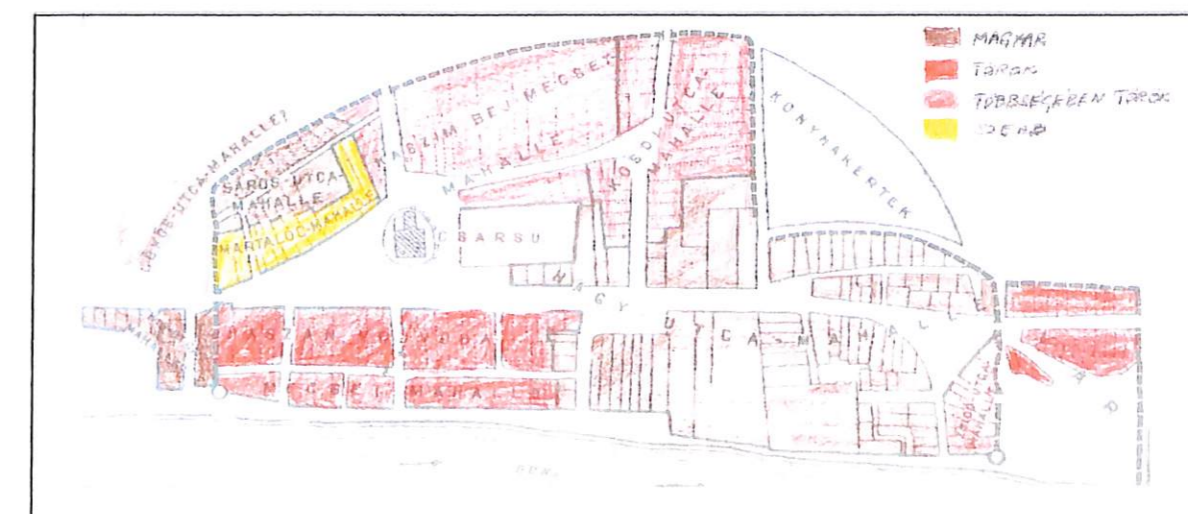
A magyar és török adóösszeírásából a lélekszám nyomonkövethető a török hódoltság idején:

Lélekszám / Év

1594-1606 háborús időszak, ekkor a lakosság a Szentendrei-szigeten keresett menedéket, majd a lélekszám lecsökkent

1626-ig a török jelentősen átépítette védműveit. A török lakosság 1570 körül a városban összeírt 374 házból 189-et birtokolt, lélekszámuk 2000 fő körüli lehetett. A várost 10 kerületre osztották.

A település török kori (nahalle) tagozódása / a lakosság megoszlása (1570-1580)

Vác a török uralom idején

A várost fallal vették körül, amelyeken kőbástyákkal védett kapuk nyíltak Bécs, Hatvan, Kosd és Pest felé. 1606-ben a háborúskodás véget ért. Az 1608-as városépítésről ránk maradt iratokban Vácot már Pest vármegyéhez számítják, még korábban Nógrádhoz tartozott. 1626-ban Murteza budai pasa irányításával a török, a váci várat teljesen átépítette, megerősítette. A várban lévő épületek, a székesegyházzal együtt olyan romos állapotban voltak ekkorra, hogy a török hadmérnökök lebontották és köveiket a falak és bástyák megépítésére használták fel. Ekkor semmisült meg a reneszánsz kori Vác minden épített értéke.

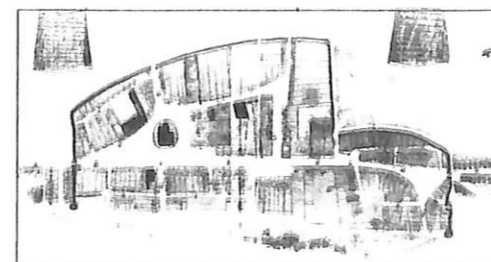
Az utolsó török elleni csata

1684-ben váci csata, majd 1685 tavaszán a török Vácot kiürítette, felgyújtotta, falait felrobbantotta és visszavonult. A város végül a császári csapatok birtokába került. A város szinte elnéptelenedett; lerombolt épületek, romok, néhány kunyhó maradt. A püspök irányításával a helyreállítási munkák megkezdődtek.

Vác a török uralom végén

A vallási nézetek a felszabadulás után megoszlottak, ellentétek alakultak ki. Végül az üldözött reformátusok 1712-ben kaptak engedélyt arra, hogy a várostól távolabb, a verőcei út mellett építkezhessenek, ezzel megvetették Kisvác alapjait. A lassan visszatelepülő magyar lakosság először a Szt Mihály templom környékét, az egykori német várost kezdte újjáépíteni. A városba ferences és piarista rendeket telepítettek, majd a piaristák templomot, rendházat és gimnáziumot építettek. A ferences rend a leromolt vár helyén kapott helyet. Mindkét rendház építése 1725-ben kezdődött és negyven évig tartott.

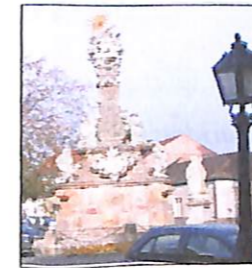

Althmann-féle telekkönyv

Az 1728-ben kinevezett Althmann Mihály Frigyes püspök, a város épületeinek összeírását kezdeményezte, Althann-féle telekkönyv néven tartjuk ma számon, ami 229 házat mutat be.

1731-ben tűzvész pusztított, leégett a város kétharmada. Althann püspök Berkes Andrása bízta az egyházmegye vezetését. Ő emeltette a Vörösháznak nevezett gazdasági épületet, a mai főtér területén álló kórházépületet illetve a püspöki palota alapjait rakta le és elkezdte a püspöki könyvtár szervezését.

1742-ben a város fölötti földesúri jogkör kettéoszlott. **Káptalan-Vác** (a mai: Báthori utca, Káptalan utca, Széchenyi utca és Csányi körút által határolt terület) és **Püspök-Vác** néven működött tovább. A két városrésznek külön plébániát alapítottak, majd magyar és német iskolát alapítottak. Az építkezések folytatódtak a Gombáspatak köhídja és a Hétkápolna folytatása.

Sztháromság oszlop

Szt. Rókus kápolna

Kőkereszt

A piarista rendházat és a gimnáziumot bővítette és ő emeltette a Szentháromság-oszlopot. 1740-41-ben a lakosság 10 %-át vitte el a pestisjárvány. Erre emlékeztet a Szentháromság-oszlop, a Szt Rókus-kápolna és a Ferences templom előtti kőkereszt is.

A török megszállást követően, megindult egy városmegújítási folyamat. Ez indította el a „barokk Vác” kialakulását. Vác harmadik virágkorát élte, ekkor alakult ki a városközpont mai képe, a település építészeti értékeinek legtöbbje ekkor jött létre.

A város vagyona lassan gyarapodott, fejlődött az ipar és a kereskedelem. Vác a legnagyobb ipari város lett Pest és Nógrád vármegye határán. 17 céh működött, míg Kecskeméten csak 10. Évente 4 országos vásárt tartottak, amire vidékről is érkeztek kereskedők, árusok. Nógrád megye jelentős része is ide hozta gabonáját, amit a dunai hajómalmokban öröltek meg.

Eszterházy Károly püspök 1760-ben úgy döntött, hogy nem folytatja a Szt Mihály templom felújítását, hanem új székesegyházat épít, a lebontott városfalon kívül. (a mai: Konstantin téren) Ezzel a döntéssel, kilépett Vác középkori keretei közül. Nem jutott a templom építésben csak az alapokig.

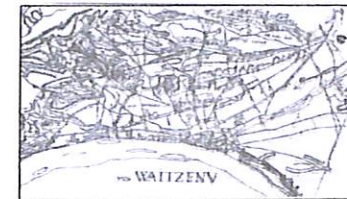
1762-ben Migazzi Kristóf püspök folytatta az eddig megkezdett munkálatokat. Hozzájárult a város rendezéséhez, a városközpont mai barokk képének kialakításához. Migazzi püspök a már Eszterházy Károly által lerakott székesegyház alapjait, az olasz származású Isidore Canevale tervei alapján 1763-ban folytatta.

Kőkapu

Ő építette az ország egyedülálló diadalkapuját, a Kőkaput Mária Terézia tiszteletére 1764-ben történt váci fogadására. Szabályoztatta a tereket és utcákat köveztetett le. Befejezte a püspöki palota és a városháza építését. A Fő utcán házakat építtetett és sokat felújított. Migazzi töretlen lendülettel fejlesztette székvárosát. Újjáépítette a kórházat, szemináriumot hozott létre, kollégiumot épített. Ezt a piaristákra bízta és a Mária Terézia által alapított Terézárium tanintézetet is. Reformokat dolgozott ki az utcák és terek házsorainak kiegyenesítésére, az utcai tisztaság javítására. A kulturális színvonalat jelzi az 1775-ben alakult nyomda amely egy évszázadon keresztül működött színvonalas irodalmat terjesztve.

A XVIII. századvégére a város kultúrája visszaesett; a szerzetesrendet feloszlatták, iskoláit megszüntették. A kereskedelem a görögöknek nevezett macedónok kezében volt. 1831-ben kolerajárvány pusztította a lakosságot, 1838-ban pedig árvíz pusztított el sok házat.

Vasút és víziutak rendszere

A sok nehézség ellenére **1846-ban Pest és Vác között** (kb 30km-es szakaszon) **robogott az első vonat.**

A híres gyapjűvásárt áthelyezték Pestre. A váci országos vásárokon addig a szarvasmarha, a gabona, a dohány és a méz volt a legkeresettebb áru. A vasút és a hajókon történő szállítás azonban nagy hangsúlyt kapott, így a főváros árufelvevő hatása érződött.

Vác kereskedelme hanyatlott. 1848-as váci csata. 1859-ben pedig a két városrész (Püspök-Vác és Káptalan-Vác) egyesítése történt meg.

A városnak volt egy vasút és két hajóállomása, két pénzüintézete, számos ipartársulata, fejlett nyomdaipara, siketnéma intézete és fegyháza. Megalakult a Nőegylet, a Tűzoltótestület, a Korcsolyázó egylet a Váci Dalkör és az első helyi hírlap.

Duna korzó a vasráccsak

1875-ben rendbehozták a városi épületeket, kockakövekkel burkolták az utcákat, elkezdték a csatornázást és kiépítették a dunai rakpartot. Ekkor épült ki a Duna-part védő fala és vasráccsával együtt a Korzó.

Szövő és kötőgyár

Letelepedett az Első Magyar Kötő-Szövőgyár, a Hengermalom, a Horganyhengermű és a Kobrak Cipőgyár.

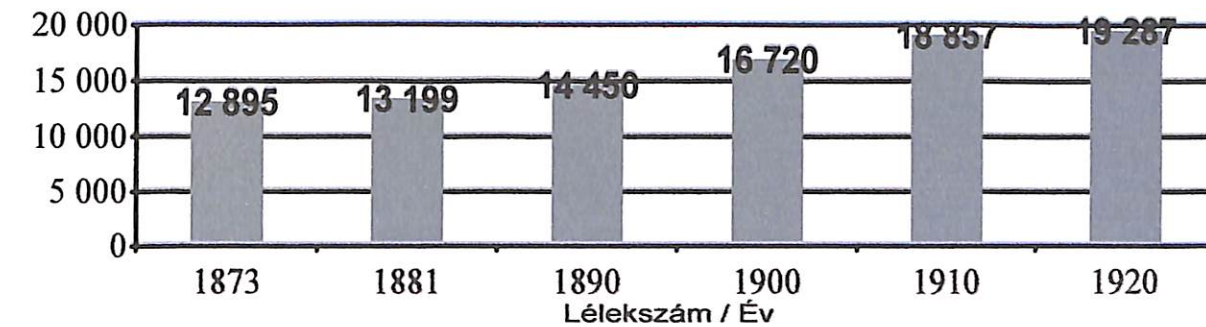

Deákvári telekosztás

Bauer Mihály elkezdte a Deákvár parcellázását. Villanyvilágítást építettek ki, felépült a Szt Miklós téri iskola és a Szt József Fiúnevelő Intézet. Kiépült a liget és felállították Vácz Remete szobrát.

Vác a XX. század elejére nagyipari várossá fejlődött. Ennek hatása a lakosságon érződött.

A népességszám alakulása

A lakosság lélekszáma folyamatosan nőtt. A XX. század elejére a vasútvonal mellett gyárak sokasága telepedett le, Vác nagyipari várossá fejlődött.

Ritter kocsigyár

Ritter kocsi

Az 1853-ban megalakult a Ritter kocsigyár (hintó, postakocsi, hordágy, betegápoló kocsik gyártása), 1862-ben a Neumann ecetgyár, 1867-ben bútorgyár, később az Udvardy-Hoffmann gőzmalom.

A gyárak sok embernek biztosítottak munkalehetőséget. Az 1885-ben alakult Első Magyar Kötő- és Szövőgyár 30 év alatt közel hatszorosára növelte a teljesítményét. 1905-ben a Kobrak Cipőgyár közel 400 munkást foglalkoztatott viszont az amerikai cipődömping következtében 1913-ban bezárt.

Az ingázás már ekkor jellemző volt, mind Vácról Budapestre, mind Vácra a környező településekről.

Az I. világháború megtörte a város fejlődését, majd a két világháború közötti időszak újabb fejlődést eredményezett. Vácott még több ipari vállalkozás kezdte meg működését a vasút mentén: a Kodak fotópapírgyár, cementgyár, téglagyár és hengermalom. 1933-ban a középfokú oktatás bővült, polgári iskola is alakult.

A városrendezés és az építkezések területén; a körút megépülésével, új utcák megnyitásával és sportpályák létesítésével látványos fejlődés történt.

Duna Dráva Cement gyár

A közlekedésben korszakalkotó változást hozott a Szob-Budapest és a Vác- Veresegyház vasútvonalak villamosítása.

A második világháborút követően az iparban új üzemek jelentek meg, mint a Duna Cement- és Mészművek, a Dunai Hajógyár, melyek az egészséges környezetre nem volt tekintettel.

Vácon iskolák, művelődési központ, strand, uszoda, újabb épületek és kórház épült. A város lélekszáma növekedett, iskolavárossá fejlődött. 1960-1970-es években épültek meg a lakótelepek, a Földvári téren (alsóvárosban) és Deákváron a Gombási úti lakótelep. Az 1989-es rendszerváltással átalakult a város élete, az iparban szerkezetváltás következett be. A kereskedelem fellendült.

Vác napjainkban a Dunakanyar szellemi és kereskedelmi központja.

4. A település kronológiai fejlődése

4. A település kronológiai fejlődése:

Vác a természeti adottságokhoz, domborzati viszonyokhoz idomulva, alkalmazkodva alakult ki. A várost északról erdővel borított hegyek, dél felől pedig a szélesen kanyargó Duna ártéri ligeterdői határolják. A települést, kialakulásának kezdetén összefüggő erdő borította. A település fejlődése során az erdők fokozatosan szorultak vissza a hegyoldalakra és megjelentek a szántók, gyümölcsösök, legelők, rétek, szőlősök, amelyek a tájat változatosabbá tették.

Vác alapítása a XI. századra tehető. A püspökvár megépült, amelyet több épület alkotott: a mai ferences templom helyén állt a Boldogasszony templom, mellette a Püspöki palota és a kanonoki házak, illetve a fegyveres szolgák házai. A vár bejárata előtt szabálytalan területen a váralja, vagy suburbium terült el, ami helyet adott a piacnak. A várból kiszorult kereskedők, kézművesek, szolgák telepedtek meg itt. Idővel egyre többen települtek a vár köré és így alakult ki a magyar város. A különböző pusztítások, tűzvészek miatt többször újjáépítették a várost, majd a tatárjárást követően német telepések bővítették a várost és ez lett a német város.

Kialakult a háromsejtű, középkori városszerkezet, ami ma is kivehető a történelmi belváros alaprajzából. A város szerkezete a török hódoltság idején változatlan maradt. Ez a város fejlesztésében minden esetben jelentős értéket képvisel, ami nem hagyható figyelmen kívül. Meghatározza a város megjelenését, jellegzetességét, egyediségét és identitását.

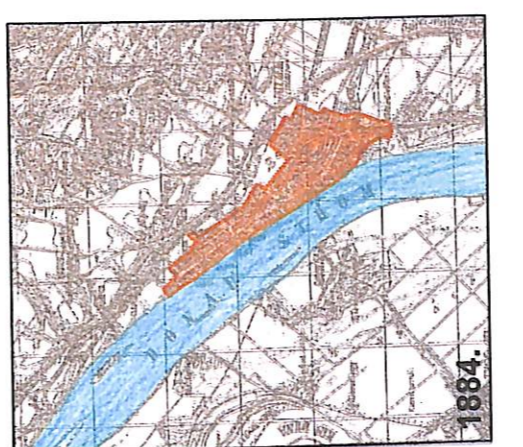
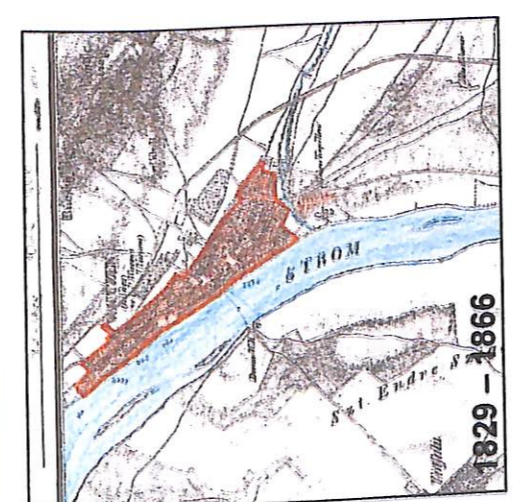
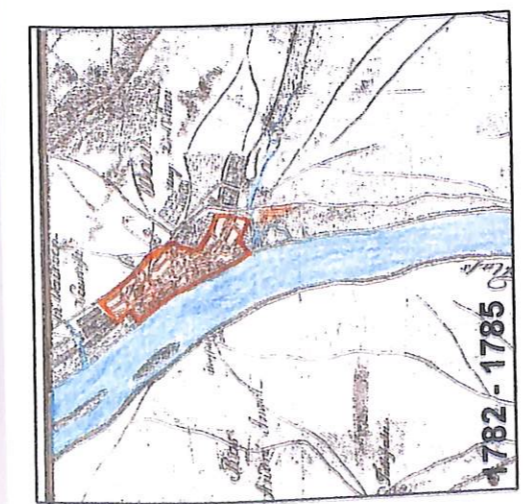
A város legrégebbi különálló városrésze a Tabán, amely 1610 körül a református magyarok külvárosa. A Szent Lélek-templom, a kórház és a temető területe volt itt. Meghatározó volt a város életében 1712, amikor Kollonits Zsigmond püspök-földesúr betiltotta a nem katolikus vallásgyakorlást Vácon. A református magyar őslakosság magára vonta a földesúr haragját, valószínű ez is közrejátszott ebben a határozott döntésben. A „kitagadott” reformátusok a városon kívül, egy teljesen különálló településként működő közösséget hoztak létre, a Kisvác községét. A város így két különálló egységből állt.

1715-ben rendezési terv alapján a „magyar város” és a „német város” határán egyházi és uradalmi központot létesítettek. Ez előbbi városrészt alsóvárosnak, az utóbbit felsővárosnak nevezték el. Az elnevezést valószínű földrajzi helyzetéből adódóan kapta. Időközben a itt lakók nemzetisége felcserélődött; felsővárost inkább magyarok, az alsóvárost pedig németek lakták.

Különböző gazdasági és politikai okokból a várost három részre osztották alsó-, középső- és felsővárosra. Néhány olyan városrészt, mint a Luxemburg, Krakkó, Burgundia nevüket az itt élők nemzetiségükről kaphatta nevüket. Ezek nem mindegyike maradt meg a köztudatban.

A település kinőtte önmagát és a vasúton túl, újabb lakóterületeket parcelláztak fel a város terjeszkedése érdekében, a Naszály hegy felé. A Deákvár nevet kapta.

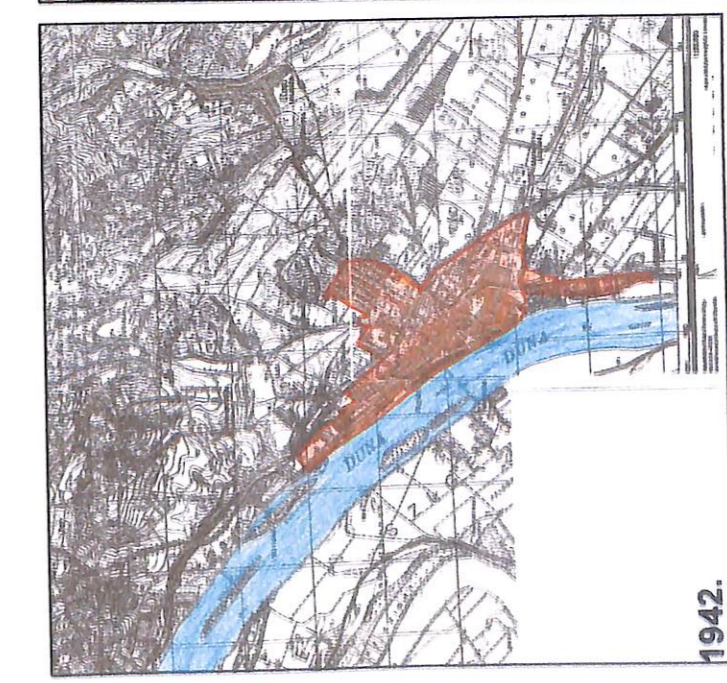
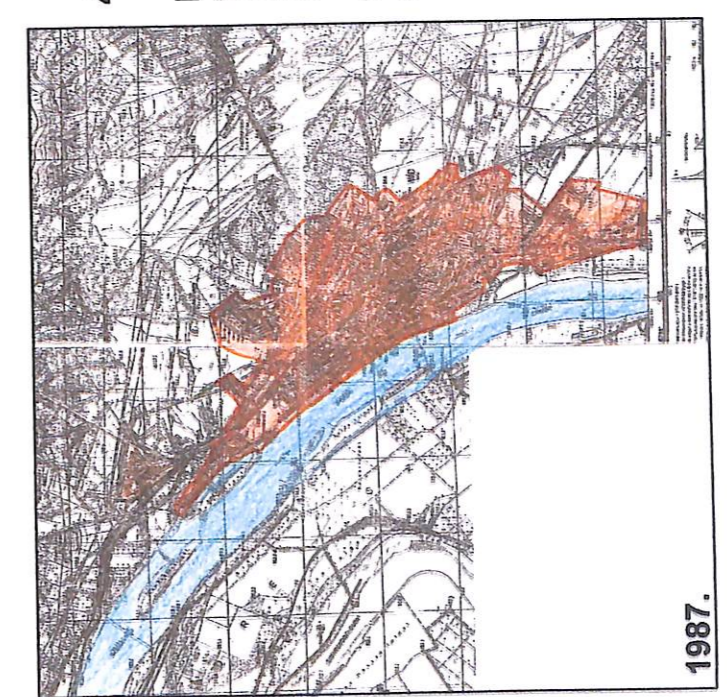
Az elmúlt században Vác külterületeiből néhány területet belterületbe vontak, a város tovább gyarapodott és folyamatosan lakják be ezeket a részeket. Először csak üdülőterületek alakultak ki, de mára a beépítések sűrűsödésével lakóterületek jönnek létre ezeken a helyeken. Az eddigi használt dűlő- és hegyközség neveket megtartották.

VÁC

4.1 KATONAI TÉRKÉPEK

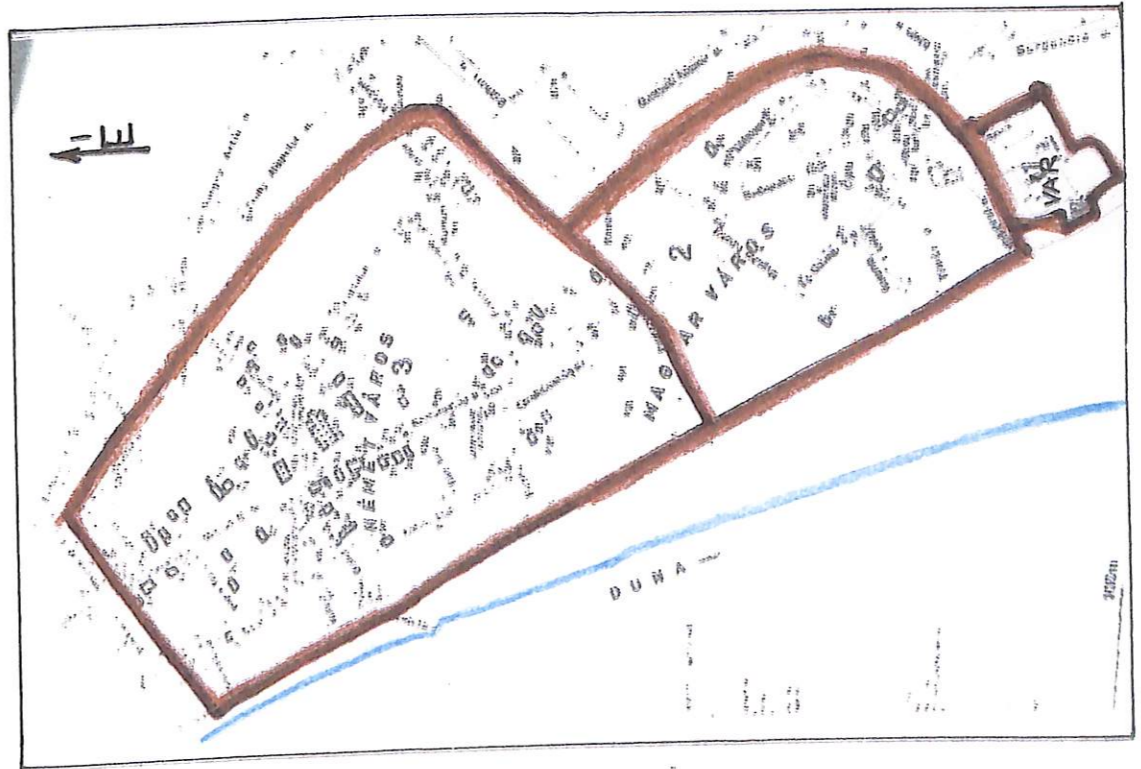
- I. KATONAI FELMÉRÉS 1782 - 1785
- II. KATONAI FELMÉRÉS 1829 - 1866
- III. KATONAI FELMÉRÉS 1872.
- IV. KATONAI FELMÉRÉS 1884.
- V. KATONAI FELMÉRÉS 1942. évi
- VI. KATONAI FELMÉRÉS 1987.

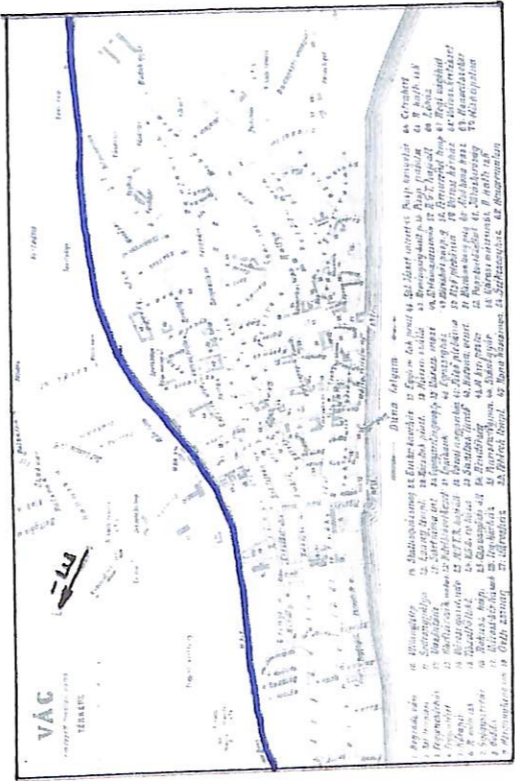
SZELVÉNYSZÁM: I. XIV. 18.
 II. XXXII. 48.
 III.-IV. 4862/2
 V. 1942. évi L-34-3-C-b
 VI. (1975) 1987. L-34-3-C-a

4.2. A város fejlődése

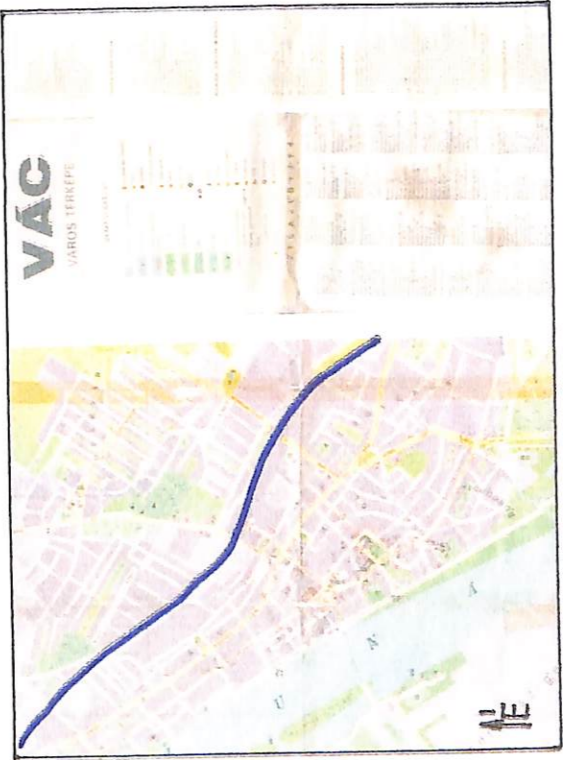
A háromsejtű város
Vár, magyar város és német város

Rendezett városzerkezeti térkép (1900-as évek eleje)
A vasút-vonalat átépítve a város, új telkek parcellázása

Városi térkép az 1960-as évektől
A város növekedése, Dedákvár kialakulása

5. Településszerkezet

5. Településszerkezet:

Vác a Duna és a Naszály között, háromszög alakban elterülő település. A város a Duna-part mentén kialakult, **egyutcás** település volt. A város falain kívül megépült a 2. számú országos főközlekedési út, majd ezzel párhuzamosan a vasút. A város területét ezek a közlekedési útvonalak, keskeny csíkokra szabta.

Vác **háromsejtű település**, melynek legkisebb egysége a vár, majd a mai Konstantin térig terjedő magyar város és a várfalakon kívül kialakult német városrész. Ez a háromsejtűség a mai belváros területét fedi le. Jelenleg térsorozatok kapcsolatára fűzhetők fel ezek az egységek. A Géza király tér a Ferences templommal, ami a régi vár, a település ősi magja volt. Észak felé haladva a méltóságteljes, merev Konstantin tér a Püspöki székhellyel és székesegyházzal, ami tudatos tervezés eredménye. A következő láncszem a Piarista templom a rendházzal, előtte a Szentháromság szoborral a téren. A Főtér zárja ezt az egymásra felfűzött térsorozatot, ahol a város egyéni arca mutatkozik meg a barokk térben. A háromszög alakú tér, térfalaiként adnak hangot az országosan és helyileg védett épületei. A tér köti össze a vasútállomást és a rév kikötőjét, a Széchenyi utca és az Eszterházy utca mentén.

A mai **Belváros** területe fedi le ezt a történelmi városmagot, amely a Barabás Miklós, a Szent János u., a Csányi körút, a Flórián u., Iskola u. és a Géza kir. Tér által határolt terület.

A belvárostól észak-nyugatra fekszik Kisvác ami szintén történelmi városrésznek tekinthető. Különálló egységet képzett ez a városrész, amit a „kitagadott” reformárosok működő közössége hozott létre.

A város átellenes oldalán a Luxemburg és Burgundia, majd a 2. Világháború után épült meg a Földvári téri lakótelep. A Duna és a vasútvonala között ez a területet **Alsóváros** néven ismert.

A 2-es országos főút mentén haladva a **Derecske** terül el. A vasútvonal túlsó oldalán a város először a két vasúti aluljáró között hozott létre új városrészt, **Deákvárt**. Ez ma Deákvár óváros. Kisvác irányában jött létre a két világháború között Lajos-telep. A második világháborút követően megépült deákvári lakótelep, a 1970-es évek-től pedig a Gombási úti lakótelep.

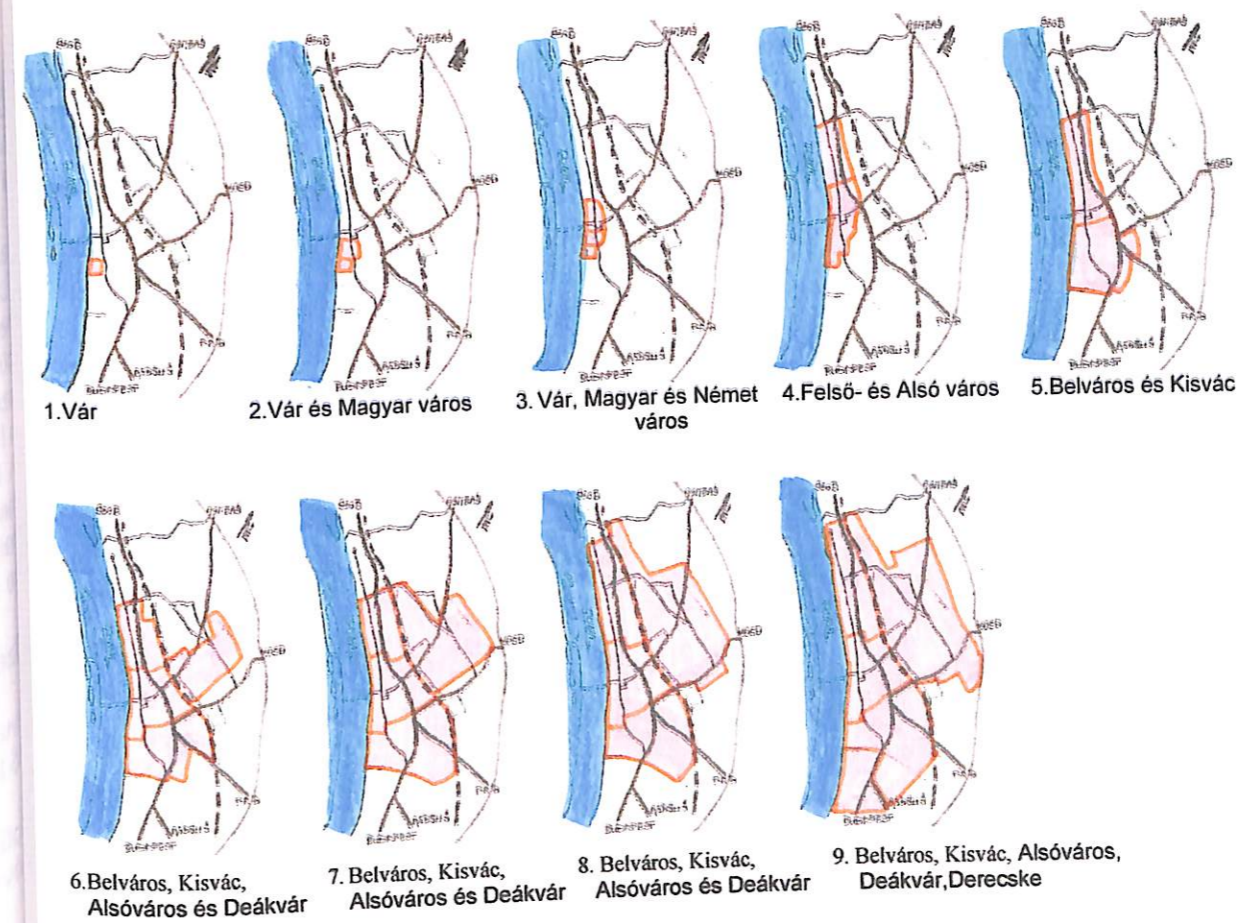
A kórház fölötti domb, Törökhegy. Itt korábban gyümölcsös volt, amit fokozatosan kiszorítanak az üdülő- és lakóterület. A vasúthoz visszazárva a kertvárosi rész található, amelyen a Kálvária, mint érték jelenik meg. A város egyik legszebb kilátópontjaként funkcionál, ami védelem alatt áll. A Kosdi út Ny-i oldalán a Bácska dűlő és Papvölgy, ami folyamatosan fejlődő kertvárosi településrész. Téglaház, Altány. Szentmihály. Visszatérve a vasút és a Duna közötti Kisvác területére, a város szélén; az úgynevezett Szerúskertben a város jelenleg is formálódó oktatási- és sportközpontot hozott létre.

A város történetében már említett, magas színvonalú ipar meghatározta a város életét. A 2. számú országos főút és vasútvonal által közrezárt területen kaptak helyet ezek az ipari épületek. Ezek a gyárak mára már bezártak, nem működnek vagy funkciót váltottak és így használják ki az épületet. Az üresen álló épületek, mint barnamezős beruházások adnak lehetőséget a város ezen területeinek fejlesztésre. A legújabb ipari épületek a város peremén kaptak helyet. Deákvár-kertvárostól dél felé a vasút és a várost elkerülő 2/a főút között terülnek el. A város északi kapujánál a Duna Dráva Cement gyárépülete még ma is működik a megfelelő környezetvédelmi előírásokat betartva.

A város a kronológiai fejlődés során kialakult egységeket és a településszerkezetét, struktúráját figyelembe véve, tudatosan lehatárolta a településrészeket.¹

¹ (1. számú melléklet)

5.1. VÁC TERÜLETI NÖVEKEDÉSE

- (1.) Vár
- (2.) Vár és a magyar város
- (3.) Vár, a magyar- és német város (a mai belváros)
- (4.) A háromsejtű városmag egy tengelyre felfűzhető, amit a Tabán zár le. Kisvác 1712-ben a város falain kívül alakult ki, amit a református közösség hozott létre. Földrajzi helyzetéből adódóan Felső- és Alsóvárosnak nevezték.
- (5.) Belváros, Kisvác, majd a város Dél felé is terjeszkedett. A zeg-zugos utcáival a Burgundia és a vasút mentén kialakult a Luxemburg.
- (6.) Belváros, Kisvác, Alsóváros. A vasút mentén a Duna felőli oldalán gyárak telepedtek le. A munkalehetőséget biztosító ipar a városban fellendült, a város lakosságának száma növekedett. A város kinőtte önmagát és a vasút vonalát átlépve újabb városrészt alakított ki, Deákvár – Óvárost.
- (7.) Az 1960-70-es években megépültek a Földvári-, a Deákvári-, illetve a Gombási úti lakótelepek. Kiépült a Deákvári Lajostelep is.
- (8.) A Deákvári lakótelepet körülölelve, kertvárosi beépítéssel egyre nőtt a város. Deákvár – Altány.
- (9.) A ma is folyamatosan fejlődő város a külső gyűrűn, a peremterületeken növekszik. Deákvár – Törökhegy, - Bácska, - Papvölgy, (a már említett) – Altány, - Téglaház és – Szentmihály. Az üdülőterületeket felváltják a lakóövezetek.

6. A kisvárosi karakter megőrzése

A város arculata

A település művi értékeinek megjelenése, a táji adottságok figyelembevételével:

Vác arculatának kialakulásában nagy szerepet játszott a Duna, mint élővíz csatorna. A Duna-folyam mentén alakult ki fokozatosan a város. A teraszosan elhelyezkedő utcák, a Duna felé néző templomok, a tetőidomok játékossága a város jellegzetességét meghatározzák. A történelmi városmag középületeinek tömegével, tornyaival, kupoláival, hangsúlyosan kiemelkedik a környező házak közül, visszatükrözve a kisváros egyedi szépségét és arculatát, hangulatát.

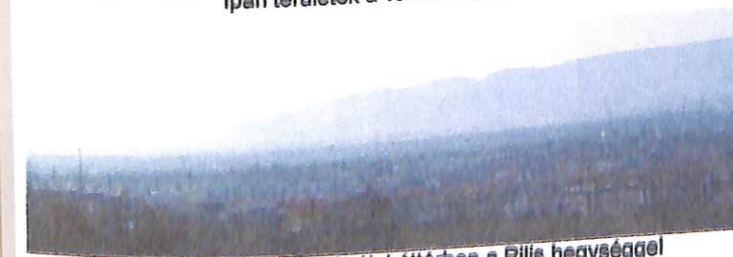
Az állandóan változó partvonalat ártéri ligeterdők kísérték, de a város kereskedelme és közlekedése miatt szabad partvonalra volt szükség és hosszú szakaszon kiirtották az erdőket. A feltöltött, szabályozott kavicsos part fokozatosan távolodik a várostól. A komprikötő és környéke, dél felé egészen a Barátok templomáig már teljesen kiépített partvonal. A várossal szemben állva a tömegek, tornyok szétválnak a Duna part menti sétány fasora és házsorára, felette a következő térszínen a városközpont, a kiemelkedő templomtornyokkal és háttérben a kiemelkedő templomtornyokkal. A háttérben a Naszály hegy emelkedik a város fölé.

A Naszály hegy felől, a város felülről és hátulról látszik, a Duna mentén hosszan elhúzódva. A város szerkezete, térbeli elrendezése jól kivehető.

A főváros felől a vasút mentén iparterületek fogadják a városba érkezőket, amely bár kevésbé esztétikus látványt nyújt, de a belvárosba érve a kisvárosi karakter jellegzetességét hordozva feloldja ezt a feszültséget.

Ipari területek a vasút mentén

A város a 2/A, elkerülő útról, háttérben a Pilis hegységgel

A város török hegyről, háttérben a Pilis hegység vonulata

Látképek a városra és a városból

A Duna felüli látványkép a városra

Naszály hegy a város felett

Duna kanyar, Börzsöny

Duna kanyar a Liszt F. sétányról

A város Törökhegyről

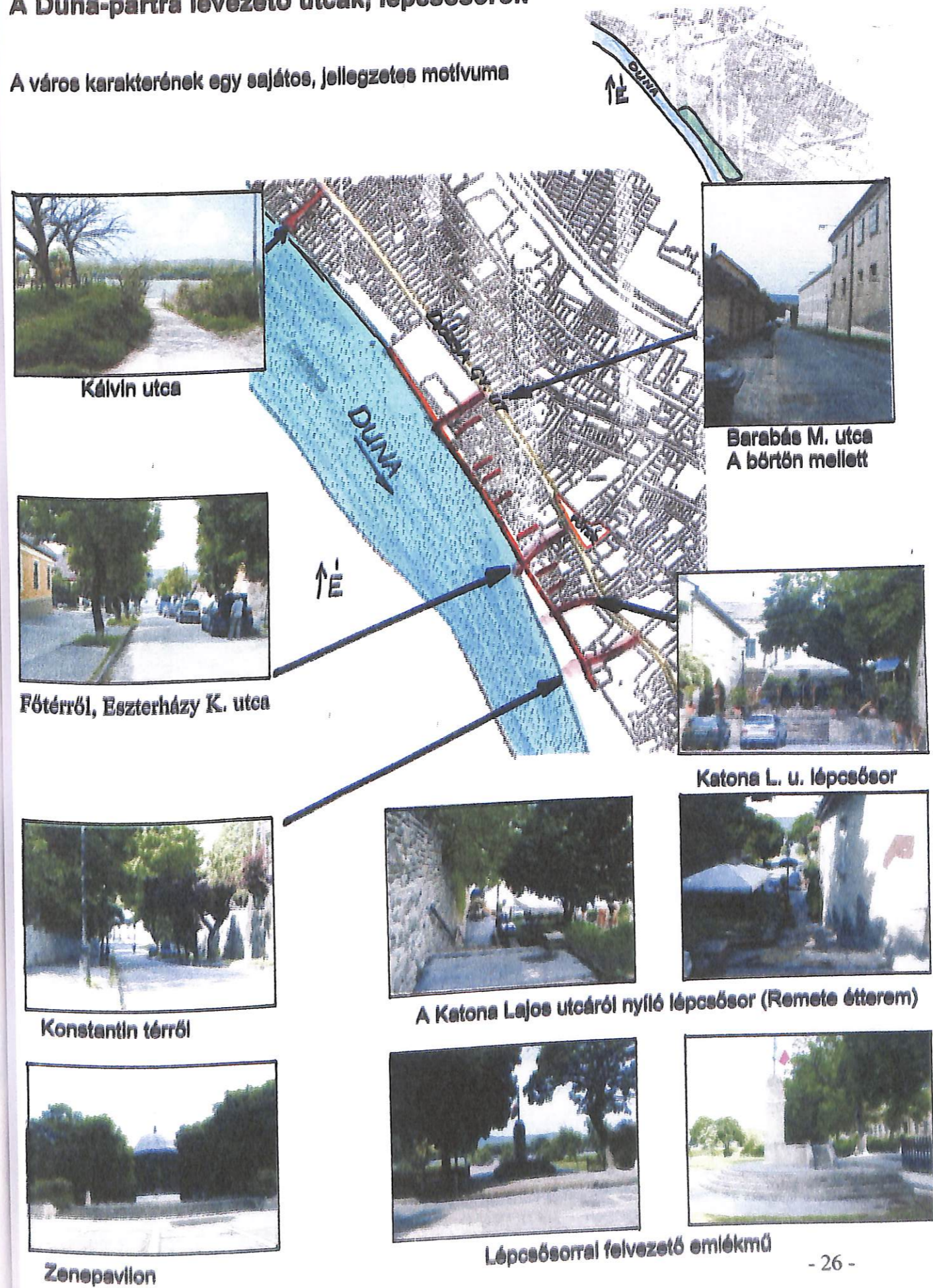
Törökhegyről a Főváros felé

A város és a Pilis hegy a Kosdi útról

A Duna-partra levezető utcák, lépcsősorok

A város karakterének egy sajátos, jellegzetes motívuma

Kálvin utca

Barabás M. utca
A börtön mellett

Főtérről, Eszterházy K. utca

Katona L. u. lépcsősor

Konstantin térről

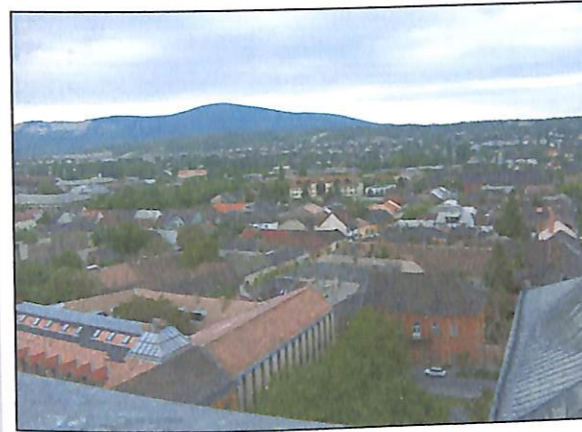
A Katona Lajos utcáról nyíló lépcsősor (Remete étterem)

Zenepavilon

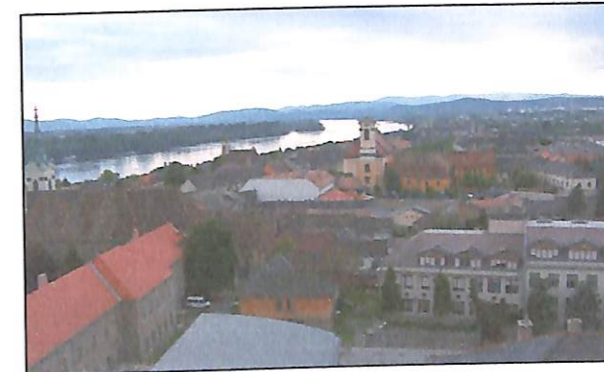
Lépcsősorral felvezető emlékmű

6.2. A város a táj ölelésében

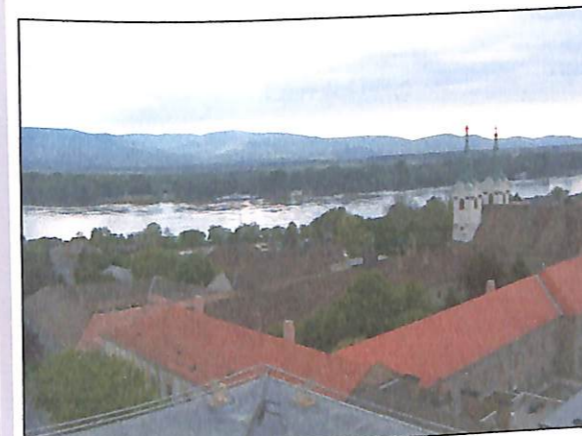
Képek a váci Székesegyház kupolájából

Belváros a vasútállomás épületével, mögötte Deákvar-
kertváros, Törökhegy és háttérben a Naszály hegy.

Belváros északi része és a Fehérek temploma a
Főtérrel, háttérben a Dunakanyar és a Börzsöny.

Belváros. A Piarista templom a rendházzal és
gimnázium épületével együtt, a Duna és a háttérben a
Pilis hegy vonulata.

Alsóváros a Földvári téri lakóteleppel. A kék épület, a
Művelődési Központ (hátsó homlokzata). Az Alsóváros
központi helyeként jelenik meg. Háttérben a Cserhát.

Belváros. Az egyházmegyei Könyvtár (kék épület), a
Ferencs templom, mögötte az erdős terület a Liget,
háttérben a Duna és a Pesti síkság.

Belváros, Deákvár és a város fölé emelkedő Naszály hegy

6.3. A településrészek hierarchikus rendszere

A település hierarchikus rendszere:

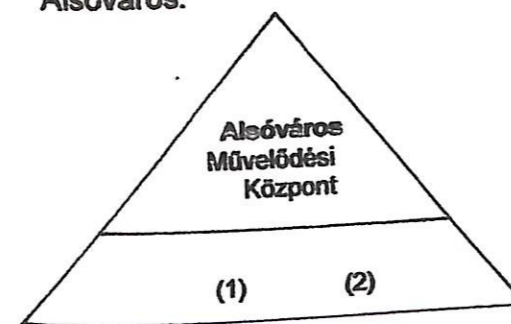
A belvárosi térsorozat hierarchiája:

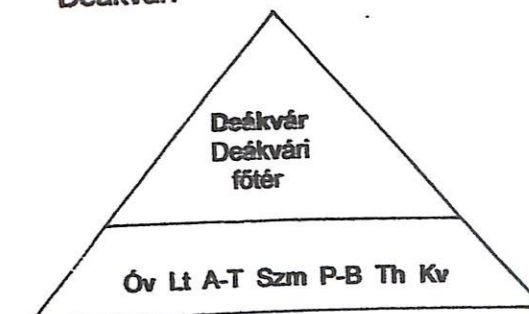
Kisvác:

Alsóváros:

Deákvár:

(1) Nagymező – Kőlcsey utca kereszteződése mellett kialakított tér. Tervezi az óvoda, a Földvéry K. Általános iskola és a 4-5 szintes lakótelepi építési tervtervezések.

(2) Katona Lajos Városi Könyvtár.

Óv Deákvár - Óváros

Vörösmarty tér

Lt Deákvár - Lajostelep

Berkes A utca

A-T Deákvár - Áltány, -Téglaház

Fagyitár és környéke (Radnóti út - Deákvári főút)

Szm Deákvár - Szentmihály dűlő

(Újhegyi út - Ambro F. u. - Híradó út - Huszár utca - Kápolna u. találkozási)

P-B Deákvár - Papvölgy, -Bécska

Papvölgyi út

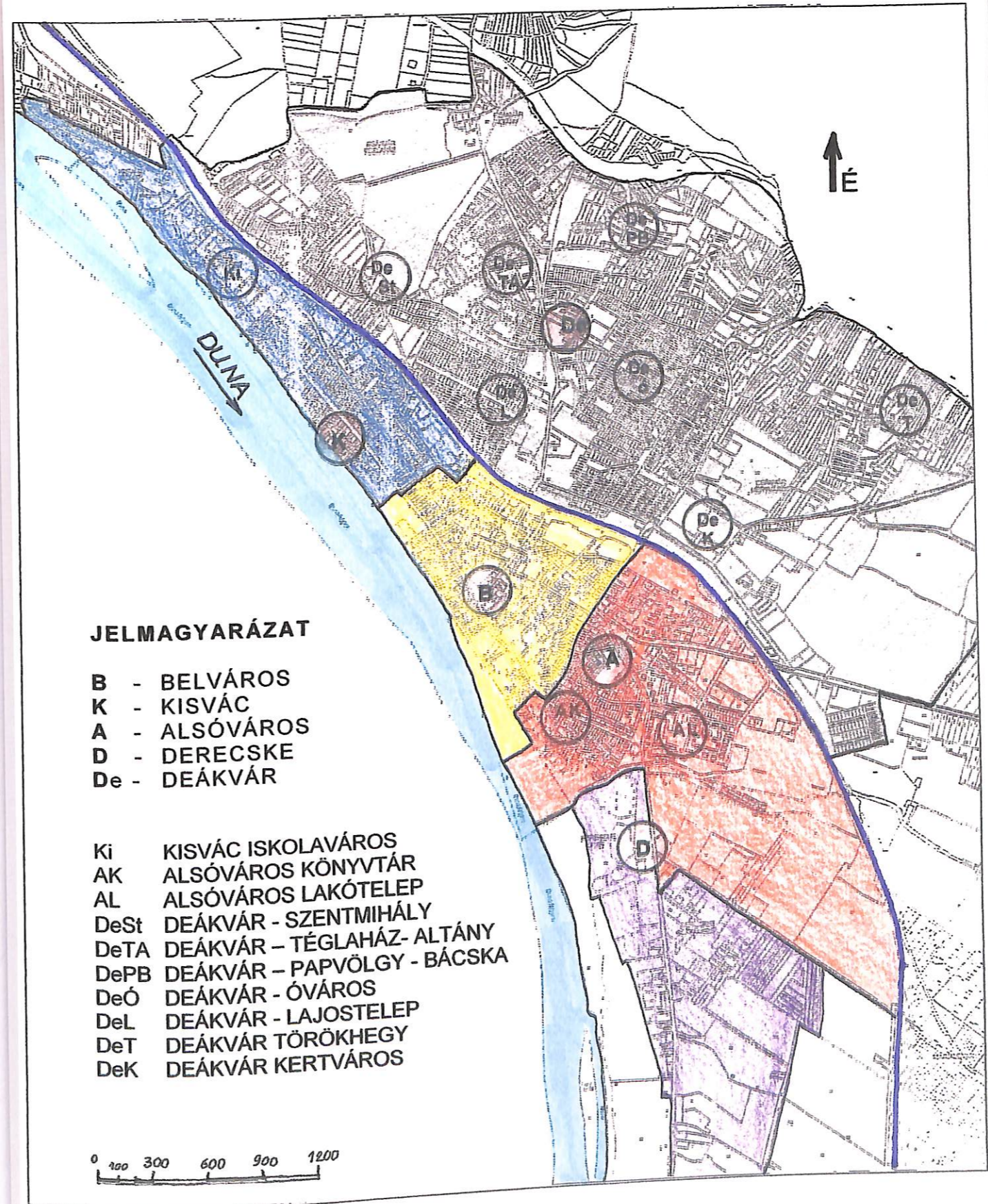
Th Deákvár - Törökhegy

Kereszt

Kv Deákvár - Kertváros

Kálvária

A TELEPÜLÉSRÉSZEK HIERARCHIKUS RENDSZERE

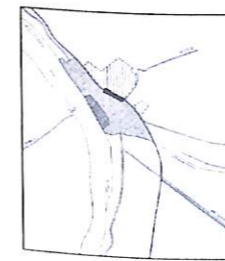

7. Váci „fontos helyek”

7.1. A város táji- és művi értékei A településrészek jellemző karaktere

Vác település- és tájképi szempontból, értékes részét képezik a Duna-parti városrészek. A Belvárosban főként a Tabán, de ugyanakkor Kisvác, Alsóváros és Derecske Duna-part menti részei is. A Duna felől nézve a várost, lépcsősen emelkedik. A város sziluettjét meghatározzák a kimagasló templomtornyok és a város „háttérében” húzódó Naszály hegy. A Duna partjára lefutó meredek utcák, lépcsősorok a természeti környezettel harmóniában jelennek meg. A Duna-part mentén, az Ady Endre sétányon végighúzódó kettős fasor, segíti az épített- és a táji elemek közötti egyensúlyt fenntartani.

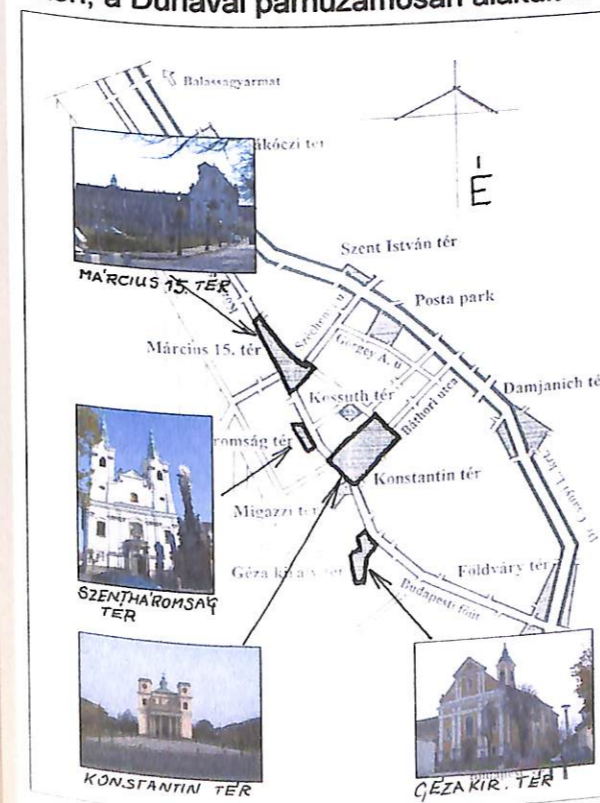
A külső városrészekben kevesebb a városképi érték. A vasút és a Duna között elterülő településrészekben, mint a Hattyú utca, a Petőfi utca vagy a Burgundia zezugos utcái őrzik eredeti formájukat. A vasúton túli városrész (Deákvár) természeti értéke a Kálvária, amely a város egyik legszebb kilátópontja.

A város utcaképeiből jól kivehető a település szerkezeti fejlődése. Szerkezetileg a település két nagy részre osztható, amit a vasút tengelyvonalra választ el. A Duna és a vasútvonal közé zárt, zsúfoltabb és a vasúton túli lazább beépítésű rész. A kettő közé beékelődve, a vasútvonal mentén települtek meg az iparterületek. A Belváros megőrizte egykori zezugos utcaserkezetét, apró tömbös, kistelkes beépítését. A Deákvári városrész ezzel szemben nagyobb lakótelkes, lazább beépítésű.

Belváros. A történelmi városrészben a beépítést tekintve a két- és a háromszintes, zárt sorú beépítés a meghatározó. Az országos védetségű épületek nagyrészt a belvárosban találhatóak meg. A főtér, mint a város „Genius loci”-ja (a hely szelleme) jelenik meg. A barokk tér, a város „lelke”.

A belváros hangulatának megismerése során, nem hagyható figyelmen kívül, a Köztársaság útra felfűzhető térsorozat. A település történelmi alakulása során már meglévő útszakaszon, a Dunával párhuzamosan alakult ki.

A templomok előtti teresedések által jött létre ez a térsorozat. A fehérek temploma a Főtérrel, amely korábban piactérként jött létre. A Piarista templom és előtte a Szentháromság tér, a Szentháromszoborral, amit a pestis járványban elhunytak tiszteletére emeltek, majd a Katolikus egyház számára központi helyként megjelenő Székesegyház (DOM) a hozzá tartozó Konstantin térrel, melynek térfalként jelenik meg a Püspöki palota, a Piarista gimnázium, a plébánia a káplánlakással, a Karolina Katolikus Általános Iskola és az Apor Vilmos Tanítóképző Főiskola, ami néhány éve még a Kispapok szemináriumának épülete volt. A térsorozat vonalán tovább haladva a Barátok temploma, más néven a Ferences rendi templom és az előtte megjelenő Géza király tér.

Az finoman „tördelt” utcaképek más és más kőpet mutatnak a belvárosban a Köztársaság út mentén haladva.

Dózsa György út

Kisvác, a belvároshoz északi irányban csatlakozik. Nyugatról a Duna, mint természetes határ, keletről a vasút mesterségesen határolja. A Dózsa György út mentén a védett értékű kettős fasor meghatározó. Zárt sorú beépítés jellemzi. A lakóházak nagyrészt „hajlított házas”-an van kialakítva.

Burgundia

Alsóváros, a Belvárostól déli irányban terül el. A már korábban említett Burgundia és Luxemburg ezen a településrészen található meg. Az íves vezetésű utcák szabálytalan tömböket eredményeztek, így a kis-, közép- és nagytelkek vegyesen előfordulnak. A Dr. Csányi László körút és a vasútvonal közé iparterület van beékelődve. A településrészt igen változatos beépítés jellemzi. Megjelenik a földszintes, oldalhatáron álló beépítés, illetve zárt sorú, hajlított házak is. A Többszintes és a tömbtelkes beépítés is megtalálható. Az eredeti településszövetet megsemmisítve, a meglévő épületek bontása adott helyet az 1960-as években megépült Földváry téri lakótelepnek. Többnyire négy és ötszintes épületek, de a tízemeletes lakóépületek is megtalálhatók.

Hétkáporna

Derecske, a város déli részén található. A Dunával határos településrész, a folyópart mentén ártéri ligeterdő húzódik. Ezen terület ékecségeként jelenik meg a Hétkáporna, a természetbe ágyazva. Dél felé haladva vegyes funkció a meghatározó, a lakóterületen pedig a többlakásos társasházak és a szabadonálló családiházak beépítés a jellemző.

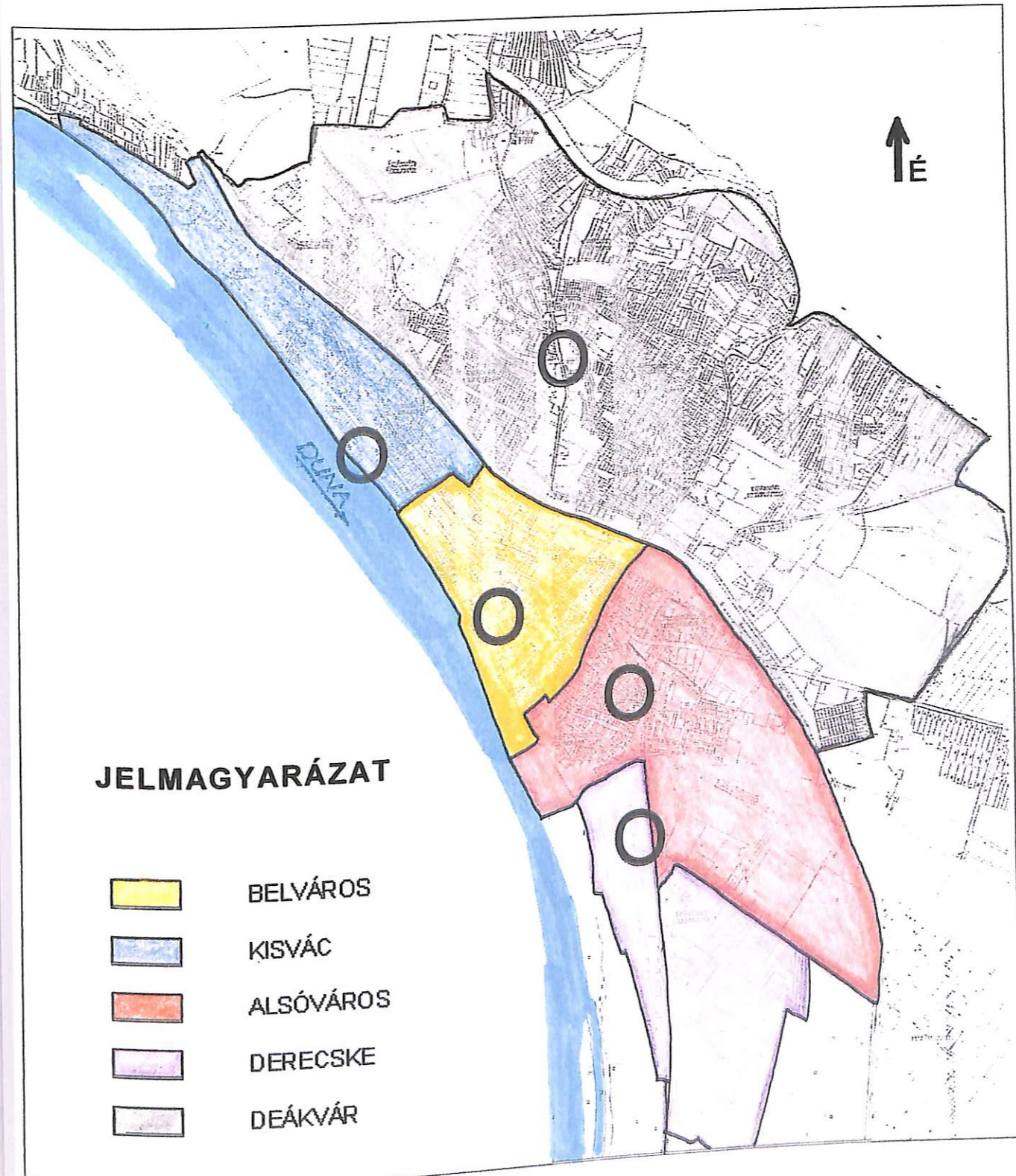

Deákvár

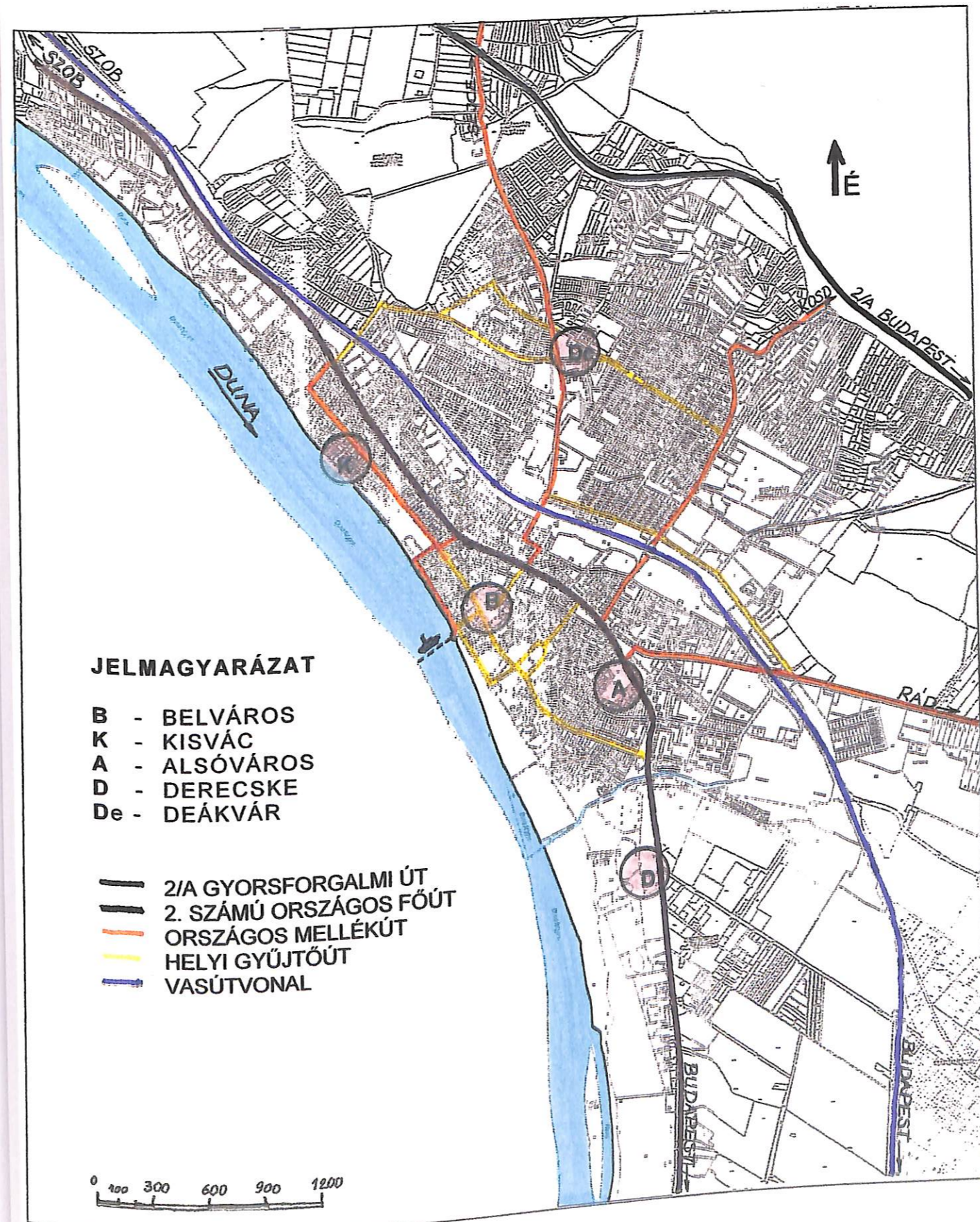
Deákvár, a település északkeleti irányban terül el, a vasútvonalát átlépve. A város a fejlődés során kinőtte magát és terjeszkedett. Az ipari területek, gyárak megjelenésével új munkahelyeket biztosított a város az itt- és a környező településeken élők számára. A telepedülők száma megnőtt és újabb telkeket parcelláztak. A településrész beépítését tekintve színes képet mutat. A vasút mentén kialakult Deákvári - Óváros, zömében családiházak, szabadon vagy oldalhatáron álló beépítését tekintve. Ugyanígy lett beépítve Lajosoldalhatáron álló beépítését tekintve. Papvölgy és Bácsaka is. A kertvárosias telep, a Szentmihály dűlő, Papvölgy és Bácsaka is. A kertvárosias beépítés mellett 1960-as évektől Deákvár északi részén lakótelep jött létre négy, ötszintes lakóépületekkel, illetve sorházakkal.

7.2. VÁCI FONTOS HELYEK

A TELEPÜLÉSRESZEK LEHATÁROLÁSÁVAL

7.3. GÉNIUS LOCI VÁC AZ ÚTHÁLÓZATBAN

**8. A hely szerepe a városrész,
illetve a város életében és
az arculata, karaktere**

8.1. Összefoglaló, értékelő táblázat

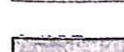

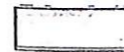

GENIUS LOCI VÁC - "Fontos helyek" a város szerkezetében

	Szerep:	Arculat:
Belváros: Főtér (Március 15. tér)	A város polgárai életének központja, fóruma.	Műemléki környezetbe ágyatott központi hely, a barokk stílusjegyeit hordozó tér. Történeti értékű városközpont. Központi vegyesterület.
Alsóváros: Művelődési Központ	Kulturális, szellemi, művelődési központ.	A hely itt "ház"-ként jelenik meg. A lakótelep és a kertvárosi beépítés határán van. Településközpont vegyes terület.
Derecske: Hétkápolna	Szagrális hely, a Katolikus egyház számára búcsújáró-, Mária kegyhely.	Liget, zöld környezet, országos védettségű templom, szabadtéri oltár és a hét stáció. Műemléki környezet.
Kisvác: Káivin utca	Szagrális hely, a Református egyház központja.	Országos védettségű református templom és a hozzá tartozó plébánia. A Dunáról való látványvédelem a városra de ugyanakkor a városból való "kitekintés", a tájra való rálátás is meghatározó.
Deákvár: Deákvári főtér	Kereskedelem, szolgáltatás, közpark, kreszpark.	Utak találkozásánál létrejött tér. A térfalak jellemzően lakótelepi 4-5 szintes épületek illetve többlakásos társasházak.

8.2. Jelmagyarázat

8.2.1. JELENLEGI ÁLLAPOT

JELMAGYARÁZAT

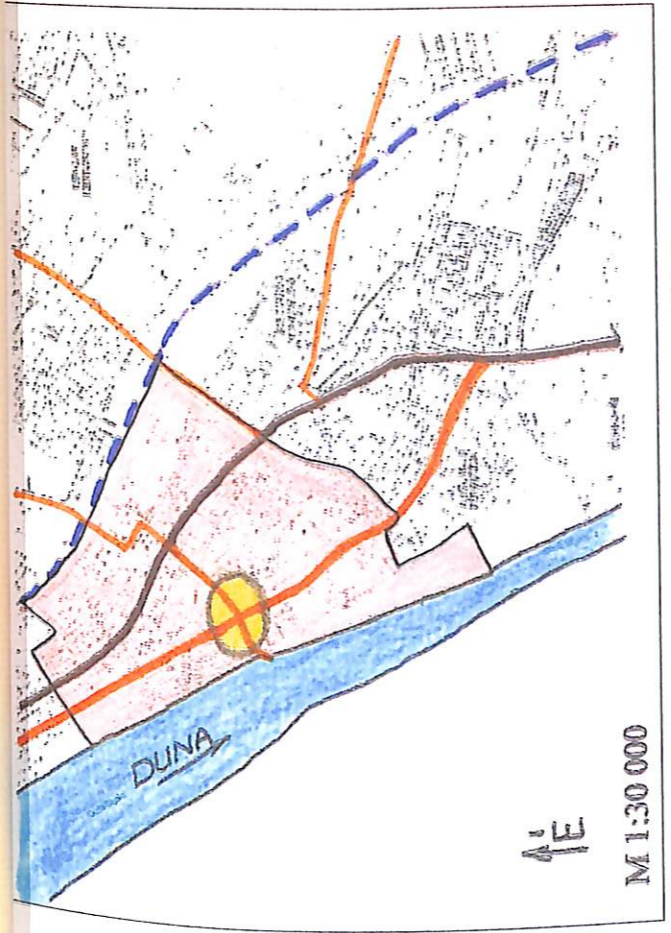
	MŰEMLÉKI ÉPÜLET
	MŰEMLÉKI KÖRNYEZET
	HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLET
	VÉDETT UTCAKÉP
	LÁTVÁNYVÉDELEM
	ÉLŐ VÍZFELÜLET
	MEGLÉVŐ ÉPÜLETEK
	FASOR
	ZÖLDFELÜLET, TERMÉSZETI TERÜLET
	PARKOLÓHELY
	BURKOLT AUTÓÚT
	FÖLDÚT
	KERÉKPÁRÚT
	GYALOGÚT / JÁRDA

8.2.2. RENDEZÉSI JAVASLAT

JELMAGYARÁZAT

	MŰEMLÉKI ÉPÜLET
	MŰEMLÉKI KÖRNYEZET
	HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLET
	VÉDETT UTCAKÉP
	LÁTVÁNYVÉDELEM
	ÉLŐ VÍZFELÜLET
	MEGLÉVŐ ÉPÜLETEK
	FASOR
	ZÖLDFELÜLET, TERMÉSZETI TERÜLET
	PARKOLÓHELY
	BURKOLT AUTÓÚT
	DÖNGÖLT FÖLDÚT
	FÖLDÚT
	VEGYES FORGALMÚ ÚT
	KERÉKPÁRÚT
	GYALOGÚT / JÁRDA
	DÍSZBURKOLATÚ JÁRDAFELÜLET

8.3. Belváros – Főtér (Március 15. tér)

8.3.1. Belváros – Fótér
Jelenlegi állapot (M1:2000)

Fótér – Fehérek temploma

Fótér, az északi irányba

Eszterházy utca

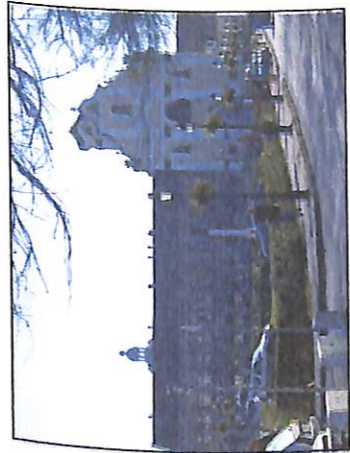

Széchenyi utca

Belváros – Főtér (Március 15. tér)

A Főtér déli homlokzata

Fehérek temploma

Köztársaság út a térről

Lakóépület, a földszinten üzlethelyiség

Eszterházy utca, a Duna-partra vezet

Városháza

Öregkórház, Igalmas rendi kápolna

A tér a templom elől nézve

Nagyréposti palota

Siketnéma Intézet

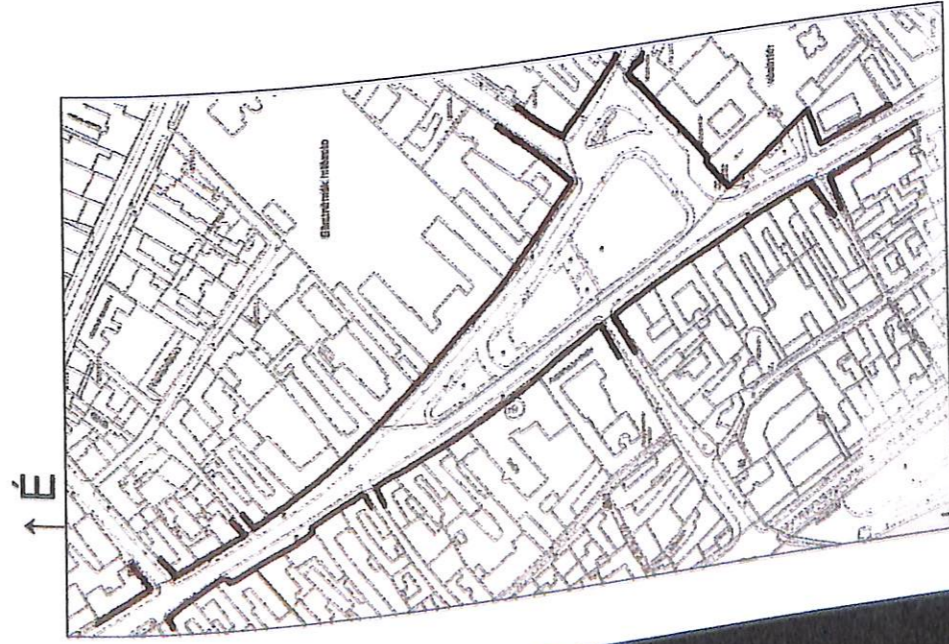
Cukrászda, üzletek

Széchenyi utca a térről

8.3.2. Belváros:

Főtér (Március 15. tér)

SZEREPE

- A város polgári életének központja, fóruma.
- A vasút és a Duna összekötő tengelyébe esik a tér. A vasutat a Széchényi utca köti össze a térrel. A Főtérrel az Eszterházy utca vezet le a Duna partjára.
- Már a város kialakulásában is kulcsfontosságú szerepe volt a Főtérnek.
- Kereskedelmi útvonalak keresztezték itt egymást, ami idővel kereskedelmi központtá fejlődött.

ARCULAT

Történeti értéke:

- Történeti értékű városközpont. A háromsejtű, egyutcás városmag szerves része. A harmadik egységet képezte, ami német városként volt ismert. A német telepesek lakták be ezt a területet. A tér közepén a középkorban a Szent Mihály tiszteletére emelt templom állt. Ez ma feltárás alatt van.

Stílusjegyei:

- A tér alaprajzában és térfalaiban egységesen barokk stílusjegyeket hordoznak. Országos védettséggű épületek, műemléki környezet és helyi védelem alatt álló épületegyüttesek határolják, zárják körbe.
 - Barokk, Fehérek temploma és a hozzá kapcsolódó 2 emeletes stílusában harmonizáló lakóépület zárja a teret.
- Beépítése:
- Központi vegyes terület. Beépítése zártos, 2-3 emeletes épületek, vegyes funkció (alul üzlethelyiség, felette lakóegység). A szintterületi mutató 1,5-2,0 között mozog. 60-70%-os beépítési százalék, az építménymagasság a térfalakra maximálisan 6,5m a megengedett.

8.3.3. Belváros – Főter Rendezési javaslat (M 1:2000)

A Március 15. tér, Főter a város polgári életének központja, főruma volt. A háromszög alaprajzú egységes barokk tér hazánk egyik legértékesebb, legszebb tere. A tér dél felé szélesedik, tölcésresedik; az utcák teljes egészében őrzik a régi utca- és térrendszert.

A barokk tér kezdetben kereskedelmi központként működött, a nyüzsgő piaci élet jellemezte. Jelenleg a tér átépítés alatt áll. A Főteren a középkori Szent Mihály templomot tarták fel. A Főter programja a www.vac.hu lapon megtalálható, amely átépítés a napokban megkezdődik. Munkámban irányelveket, szempontokat írok le, melyek a Főter „életét” meghatározzák.

Javaslat: A Március 15. tér átépítése során figyelembe kell venni a tér kialakulását, történelmi múltját és szerepét, ugyanakkor ezt összhangba kell hozni a mai kor igényeivel. Az értékeket megtartva és kiemelve, a tér jól használható legyen.

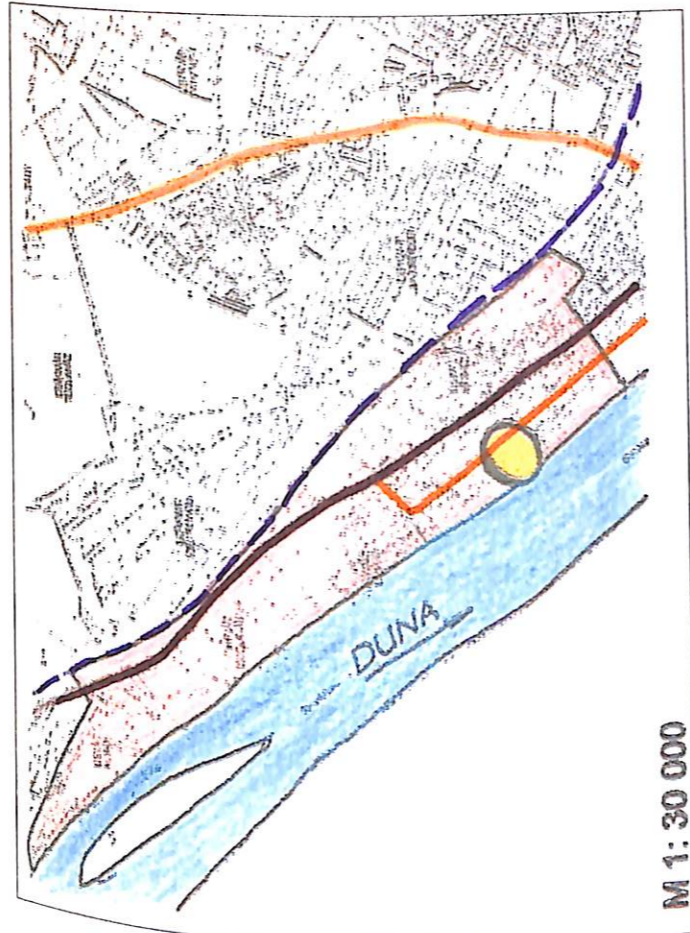
A közlekedés szempontjából, ha megfigyeljük az átnézeti térképen a Főter elhelyezkedését, a Duna-révátkelőt és a vasútállomást köti össze kereszttirányban. Ezeken a kereszttirányú útszakaszokon a gyalogos forgalom megerősítése szükséges. Tehát az Eszterházy K. utca, ami a révátkelőt és a teret köti össze, illetve a Széchenyi utca, ami pedig a tér és a vasút közötti szakaszakaszt jelenti. A gyalogos közlekedés kerüline előtérbe, még a gépkocsi forgalmat sebességkorlátozással lehet megengedni. A hossz tengelyben - Kóztársaságút mentén - a Városháza előtt, szintén fontos a gyalogos forgalom hangsúlyozása. A járdák térkőburkolattal, a vegyes forgalmú – gyalogos és gépkocsi forgalmú út - területek megerősített térkőburkolattal megvalósítható.

A régészeti területen feltárt Szent Mihály templom maradványai térszín feletti bemutatását javaslom.

A tértalpak egyes épületeinek földszintjén, vendéglátóegységek kialakítása kellelmes időtöltést nyújthat az ide látogatóknak. A tér közepén pincesor van, ami szintén kialakítható ily módon.

A védett fasorok megtartása és újabb zöldfelületek kialakítása, a műemléki épületekre való rálátást biztosítva, a tér rendezése során nem hagyható figyelmen kívül.

8.4. Kisvác – Kálvin utca

8.4.1. Kisvác – Kálvin utca
Jelenlegi állapot (M1:2000)

A város szívetje a Duna felől

A Duna Gyöngy áról lágnak le a Kálvin utca

Kálvin utcát a Duna zárja le

Kálvin utca a Duna felől

Kisvác - Kálvin utca

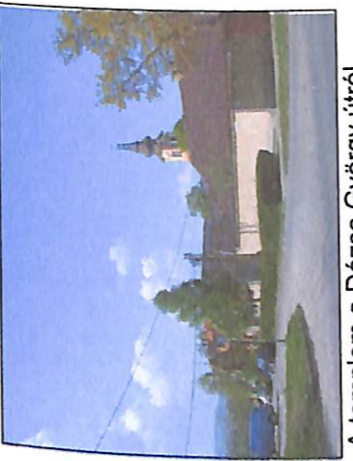
Kálvin utca a Duna felől

Kálvin u. a Takács Ádám u-ról

Református plébánia

A templom a Dózsa György útról

Dózsa György út

Kálvin utca a játszótérről

A Dunára levezető út

Duna-félsziget a református templom

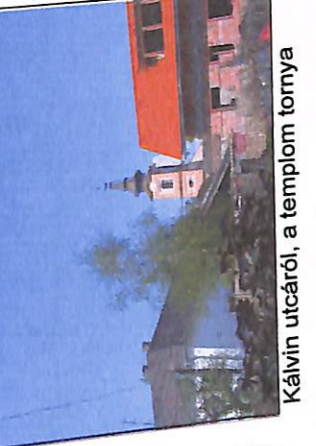
Kálvin utca a Duna felől

Duna-part, kerékpár út

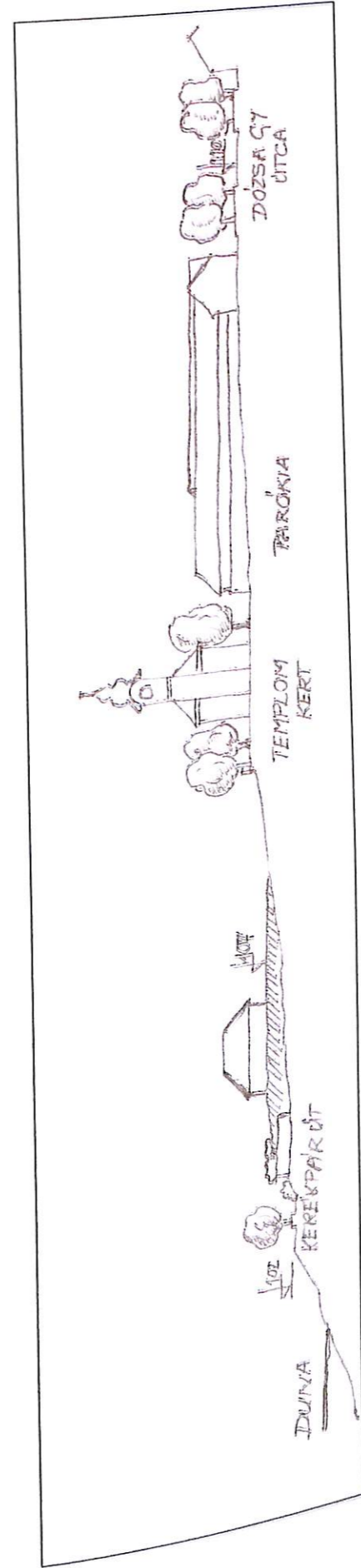
Duna-part kerékpár út

Kálvin utcáról, a templom tornya

KÁLVIN UTCA

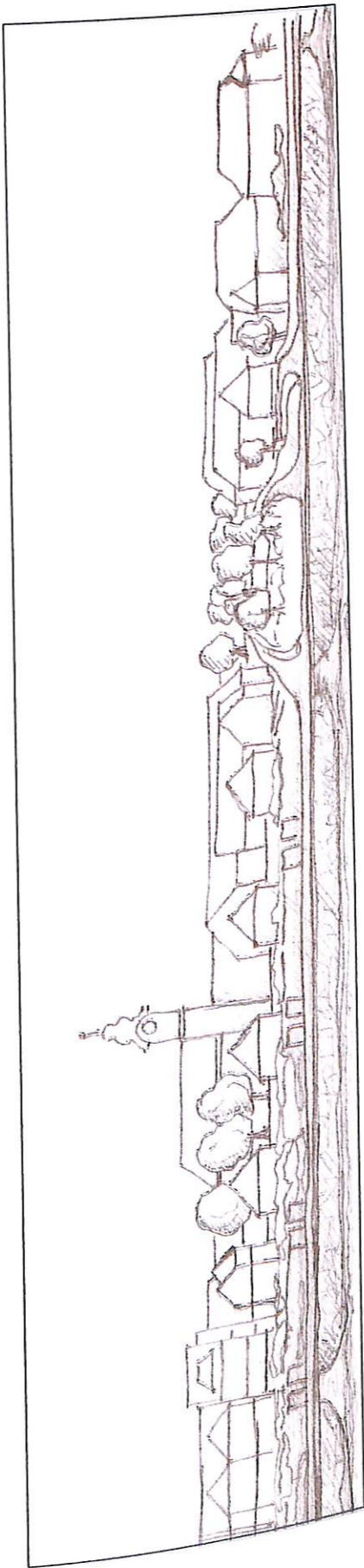
HOSSZMETSZET

DUNA KERÉKPÁRÚT ÚT TEMPLOM PLÉBÁNIA DÓZSA GY. ÚT
KERT

C - C metszet

KÁLVIN UTCA

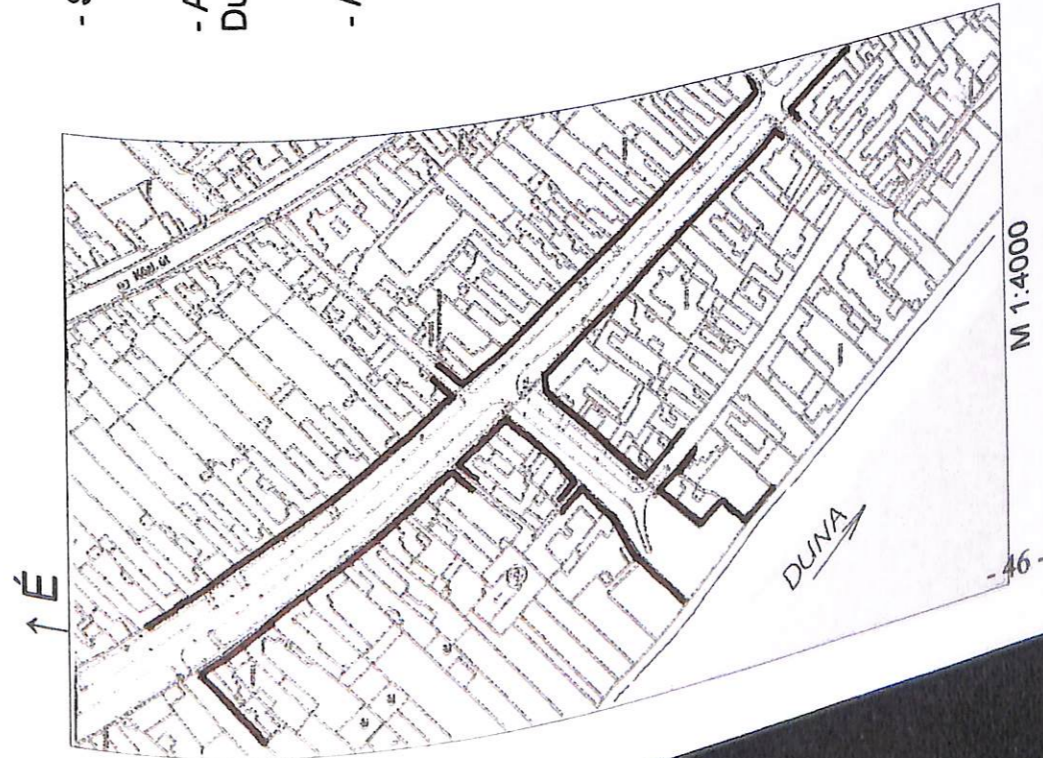
KÁLVIN UTCA

REFORMÁTUS TEMPLOM

A DUNA FELŐLI LÁTVÁNY RAJZ

8.4.2. Kisvác:

Kálvin utca

- Szakrális hely – református templom..
- A Dózsa György útról a Kálvin utca levezet a Duna partjára.
- A Duna parton kerékpárút van.

ARCULAT

- A Kálvin utcának a Dunával való kapcsolata mind művi, mind táji szempontból értéket hordoz. Táji rálátást, panorámát biztosít a Dunakanyarra, ugyanakkor az épített környezet maga is táji érték-ként jelenik meg. A Duna mentén végig jellemző teraszos elrendezés, a környezetbe illeszkedő anyagok, a finom színek használata, az épületek tömegének aránya egyensúlyban van. A református templom országos védettségű, a Kálvin utcát műemléki környezet határolja.

Beépítése:

- Központi vegyes terület. A vegyes területen szabadonálló 3,5m megengedett építmény magasság, 20%-os beépíthetőség, a minimális 600m²-es telekterületen. A utca mindkét oldala kisvárosi beépítésű. Zárt sorú beépítés a megengedett. 40-50%-os beépítéssel, a maximális építménymagasság 6,5m, a minimális zöldfelület 40-50%, a telekterületek pedig 200-400m² között mozognak. Szinterületi mutató 1,0. Az utca vonalával párhuzamos gerincű, hajlított tetők vannak.
- Az utca Duna felőli végét közpark zárja le. A Duna partjára a park - ami jelenleg játszótérként működik - két oldalán vezet le. A Part mentén közvetlenül, kerékpárút van kiépítve.

8.4.3. Kisvác - Kálvin utca Rendezési javaslat (M1:2000)

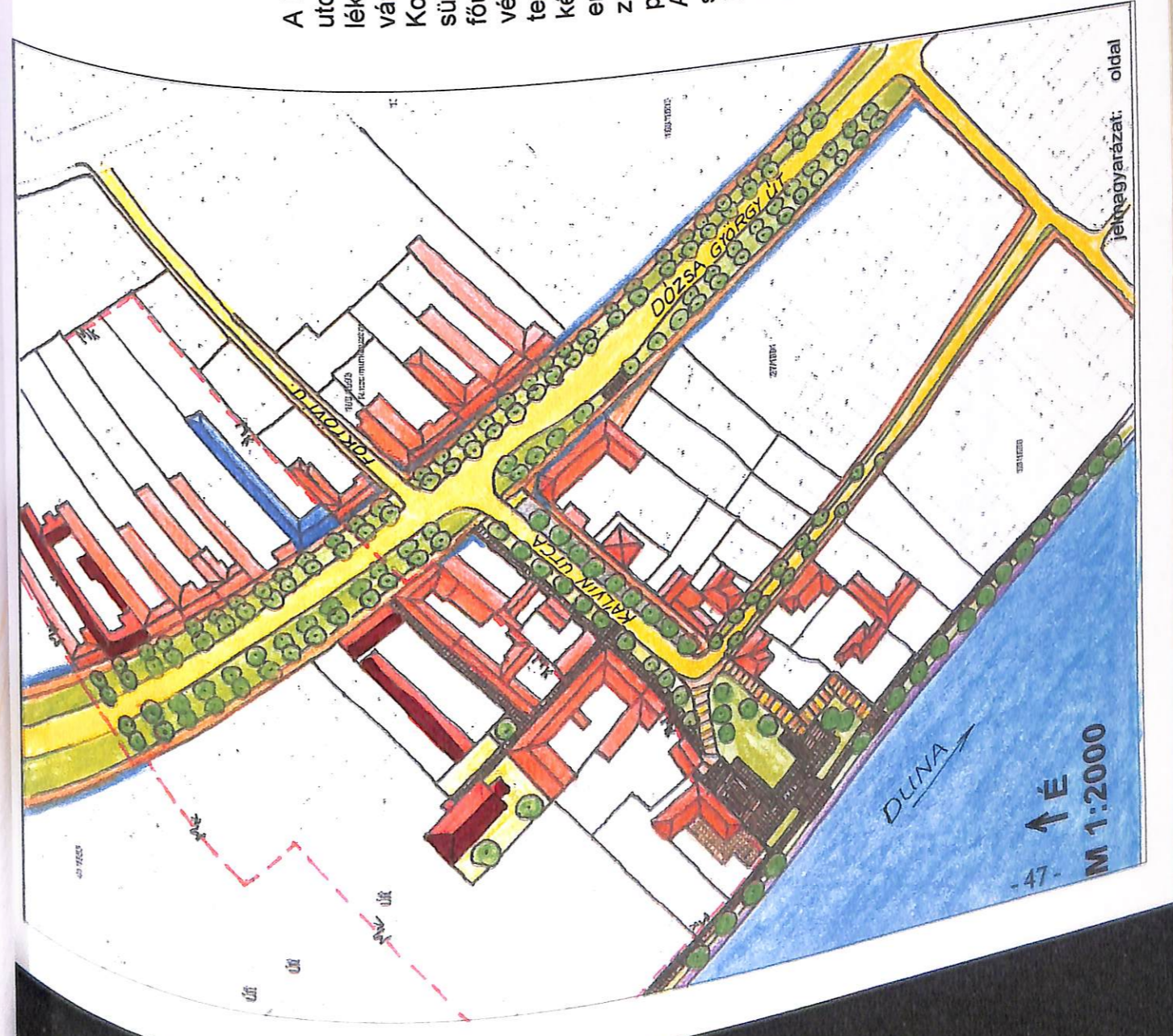
A Dózsa György útról nyílik a Kálvin utca. Innen a Takács Ádám utcán át közelíthetjük meg gyalogosan az 1785.ben emelt műemléki jelentőségű református templomot. A török uralom idején a város falain kívül, északra telepedtek le a reformátusok. 1702-ben Kollonics Zsigmond püspök rendelkezte el a városon kívüli letelepülést. 1784-ben felépítették a templomukat, de nem állhatott a főút mellett és nem emelhetek tornyot. A templom így a kertek végébe került, néhány év múlva tornyot is építettek hozzá. A templom sajátossága, hogy belsőépítészetét váci kézművesek készítették. A templomhoz nyúlik le lelkeszlakás kertje is a műemléki jelentőségű parókia (Dózsa György út 54.szám). Homlokzatát toszkán stílusú oszlopok díszítik, taglaják és oromzata timpanonban záródik.

A templomtól a Kálvin utcáig a Takács Ádám utca mentén hosszabban húzódik a református iskola épülete. A Kálvin utca és a Dózsa György út sarkán pedig a református kultúrház áll.

A Kisváci településrésznek a „reformátusság” vallási és kulturális élet színtere. A neves lelkeszeit az utcák elnevezése is őrzi a környéken, mint a Takács Ádám utca, a Foktövi János utca, vagy a Papp Béla utca neve.

A településrész és a Duna kapcsolata. 1944-ben tünt el a kisváci Dunáról az utolsó hajómalom, azeiótt ott úsztak a széles vízén egymás mellett lehorgonyozva. A XIII-XIX. században itt örölték meg a környék gabonáját. Az 1850-es években 40 malom sorakozott a város előtt.

Javaslat: A már említett Duna-parti látvány védelme igen hangsúlyosan meghatározza a Kálvin utca rendezését. A jellegzetes lépcsősorok, visszatérő motívum a város arculatában.

A Duna-parti sétány mentén a Zenepavilon és a hozzá felvezető lépcsősor, korábban két oldalról volt megközelíthető, ma a vízpart felől egy komolyabb lépcsősor vezet fel előtte teresedéssel. Észak felé haladva a Katona Lajos utcáról nyíló lépcsősor, amely lefut az Ady Endre sétányig majd egy emlékművel zárul, ami szintén podiumon áll. Említhetném a Rév közt, a Halászközt és még sok másikat, ami a Dunára levezető lépcsősoraival hangulatosabbá teszi a partot. Mindezt szemelőtt tartva gondolom úgy, hogy ez a „lépcsősoros” motívum jelentősen meghatározza a városképet, a város Duna felőli látványát.

A tervezett, Duna felőli látványrajz

A Kálvin utcában az út mentén mindkét oldalt a fasor hiányos, ezért fasor telepítése szükséges. A vízelvezető árok csak részlegesen van kiépítve az utcában.

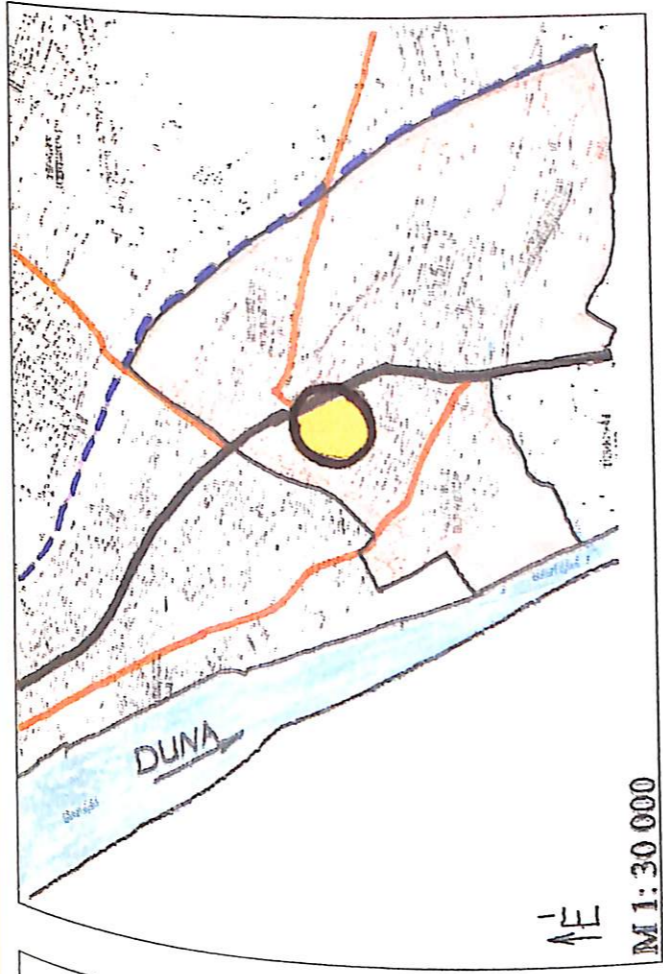
Az utca Duna-part felőli végét közpark zárja le, amely jelenleg játszótér funkcióját tölti be. Megjelenésében nem illeszkedik a Városkép, Duna felőli látványba. A város jellegzetessége, hogy arcát a Duna felé mutatja. A meghatározó lépcsős, teraszos emelkedése a városnak, a tetődomok játékosága, a templomtornyok kiemelkedése a Duna partjáról meghatározó élményt nyújt a szemlélőnek. A terület ilyen szempontból alulhasznosított. A kihasználatlan zöldterületre rekreációs közpark kiépítése, támfalal, lépcsősorral harmonikus kapcsolatot biztosíthat a környezet és az épített értékek között, megtartva a város jellegzetes arculatát. A Duna part mentén kerékpárút húzódik, ez mellett gyalogos sétány kialakítását, megfelelő burkolattal és hangulatos fasorral javaslok.

A tervezett támfal nem az időközönkénti árvizek elleni védelmet szolgálja. Egységes városképet mutat tömegarányában és esztétikai szempontból a Duna felé. Szerkezeti szempontból a hosszú és meredek lejtésű telkek feltöltése, amit a támfal fog meg. Előírásban a támfal magassága nem haladhatja meg a 3m-t és az anyaghasználat a kő, a környezetbe illeszkedő és a város arculatát megtartva.

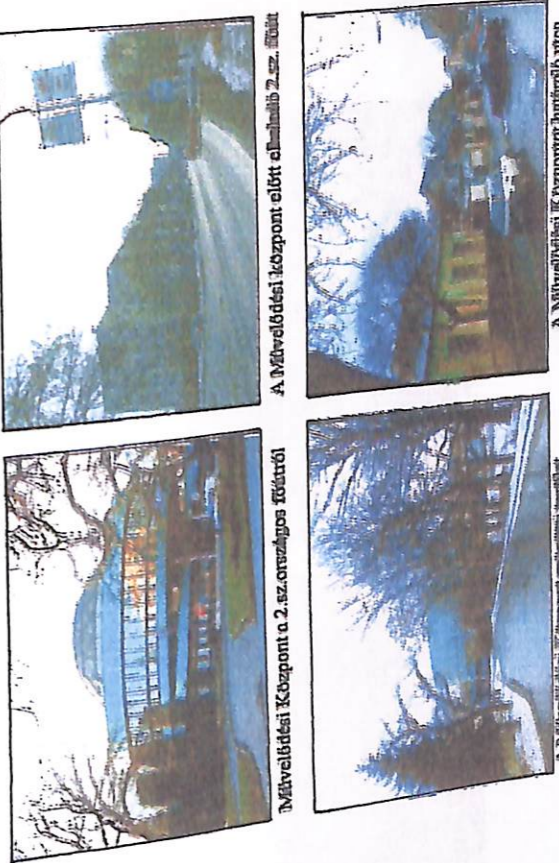
A Duna partjára leérkező utcákban a saroktelkek támfalait nem elég a Duna felé megépíteni, hanem a felvezető úton, így a Kálvin utcában is „vissza” kell hajlítani.

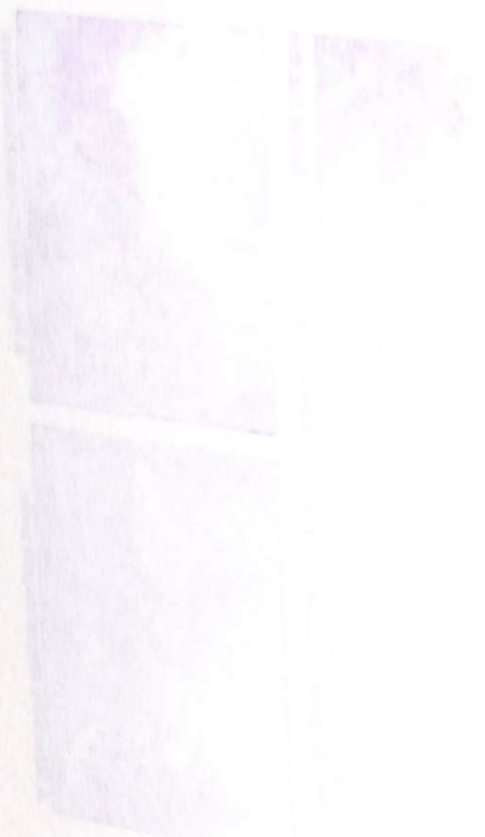
A Kálvin utca Duna felőli vége, a zöldterület árvízi területe. A támfalrendszer, nem akadályozza az árvizek szabad lefolyását és a körülhatárolt telkeket a magasabb szintű vízállásoktól védi.

8.5. Alsóváros – Művelődési Központ

Alsóváros – Művelődési Központ
Jelenlegi állapot (M 1:2000)

Faint text or notes on the left page, possibly related to the drawing above.

Alsóváros – Művelődési Központ

A Tragor Ignác Útról

A Rózsakertből a Műház

Ósz utca

Tavaszi utca

Cifra köz

Rózsakert

Közpark részlet

Rózsakert, oszlopsor

Közpark, gyalogút

Közpark, fasorral

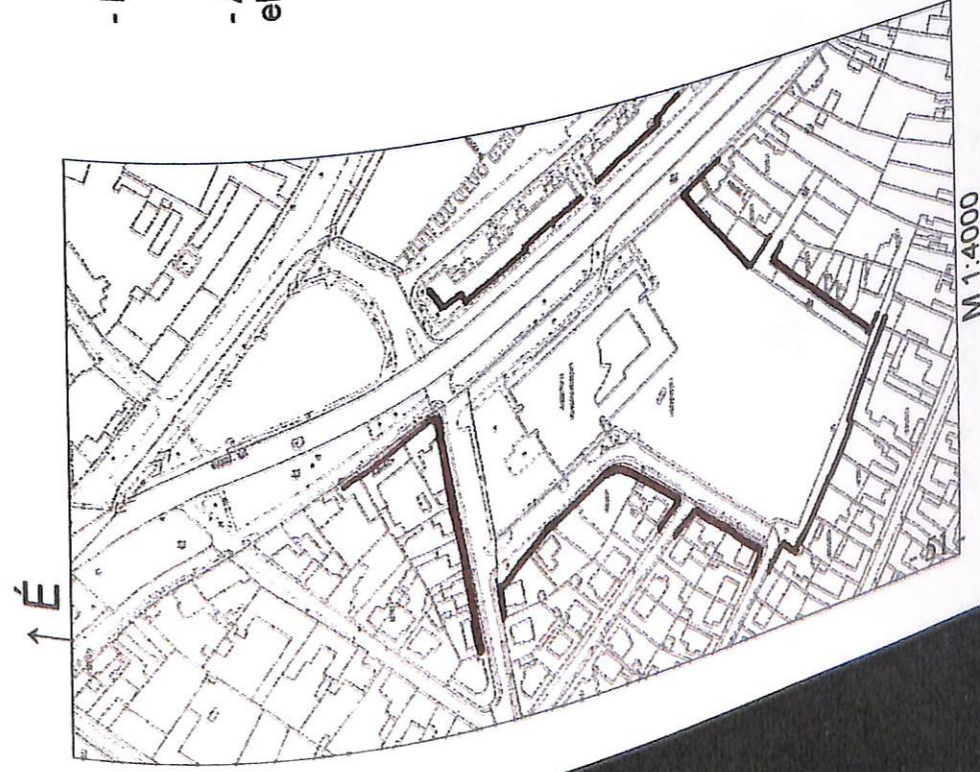
Spontán kialakult futópálya

A közpark a fák közül

8.5.2. Alsóváros:

Művelődési Központ

SZEREPE

- Kulturális, szellemi, művelődési központ.
- A 2. számú országos főút mentén helyezkedik el.

ARCULAT

- A hely itt "ház"-ként, épületként jelenik meg.
- A nagyvárosi- és a kisvárosi lakóterület határán van.

Beépítése:

- Településközpont vegyes terület. A nagyvárosi lakóterületről a 2.számú országos főút választja el. A közvetlen környezetében szabadonálló épületek, 2,5 szintterületi mutató, 40%-os maximális beépítés, minimális zöldfelület 30% és a legkisebb telekméret 1000m².
- A kisvárosi beépítést a zártosuló vagy ikres, építménymagasság 6,5 m, a beépítési százalék 30-60% közötti, a szintterületi mutató 1,0-1,5 és a minimális telekterület 180-500m² a megengedett.

8.5.3. Alsóváros – Művelődési Központ Rendezési javaslat (M 1:2000)

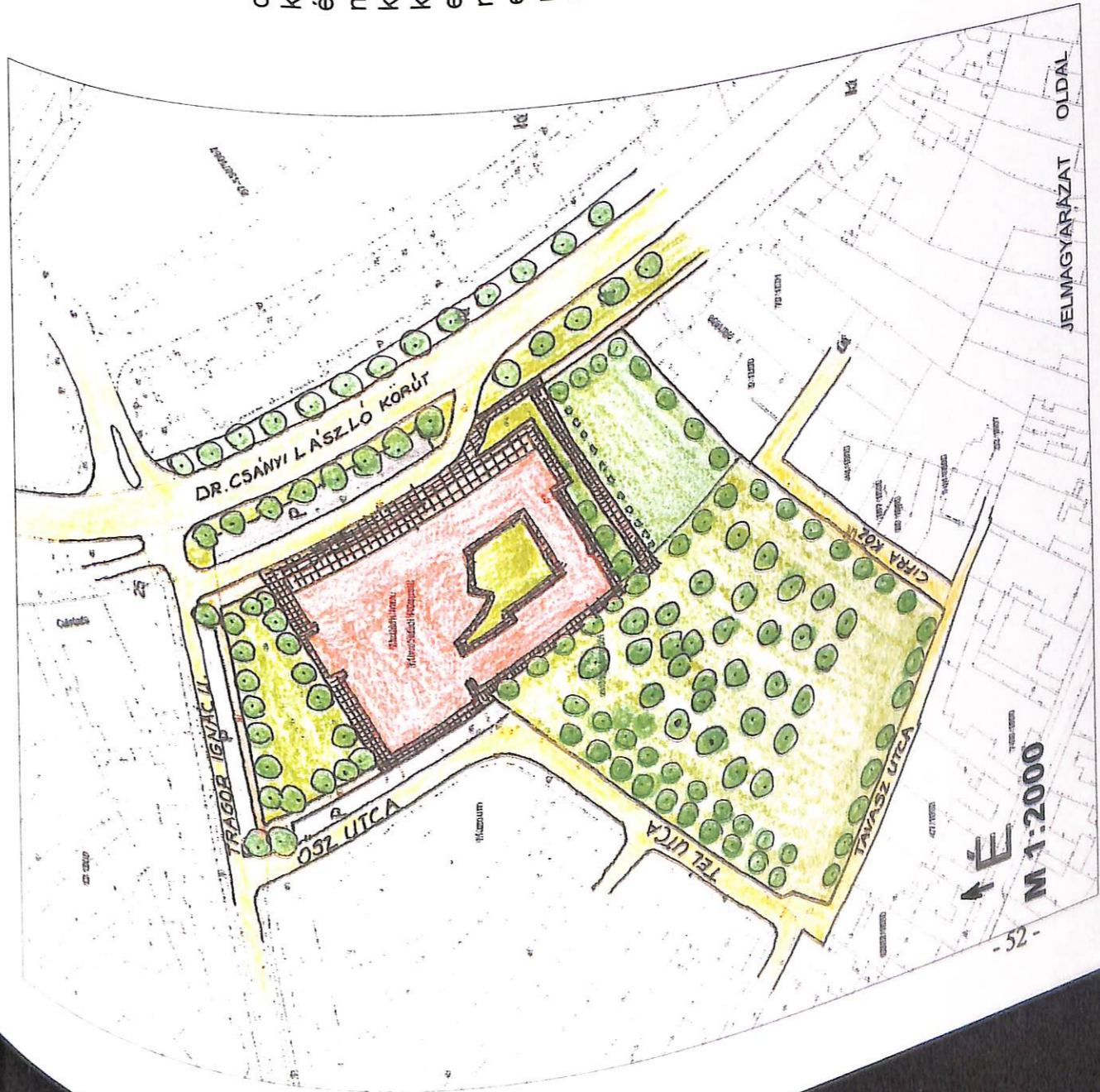
A Madách Imre Művelődési Központ épülete a 2.számú országos főútra, a Dr Csányi László körútra néz. Az 1976-1980 közötti időben tanfolyamoknak, szakköröknek adott teret az épület. Ma, a fiatalok és gyerekek számára színházként vált népszerűvé. A színházteremtői a kiállítási galériáig, a kisebb klubhelyiségekig mindenféle teret tud nyújtani az intézmény. A korszerű színházteremben városi rendezvények, meghívott előadóművészek és együttesek kerülinek a közönség elé. néhányat említenék, például: színpadi darabok, bábszínház előadásnak, ökömenikus találkozónak, de akár szalagavatónak is megfelelő helyszín. Az intézmény otthont ad sok városi egyesület rendezvényének is.

Javaslat:

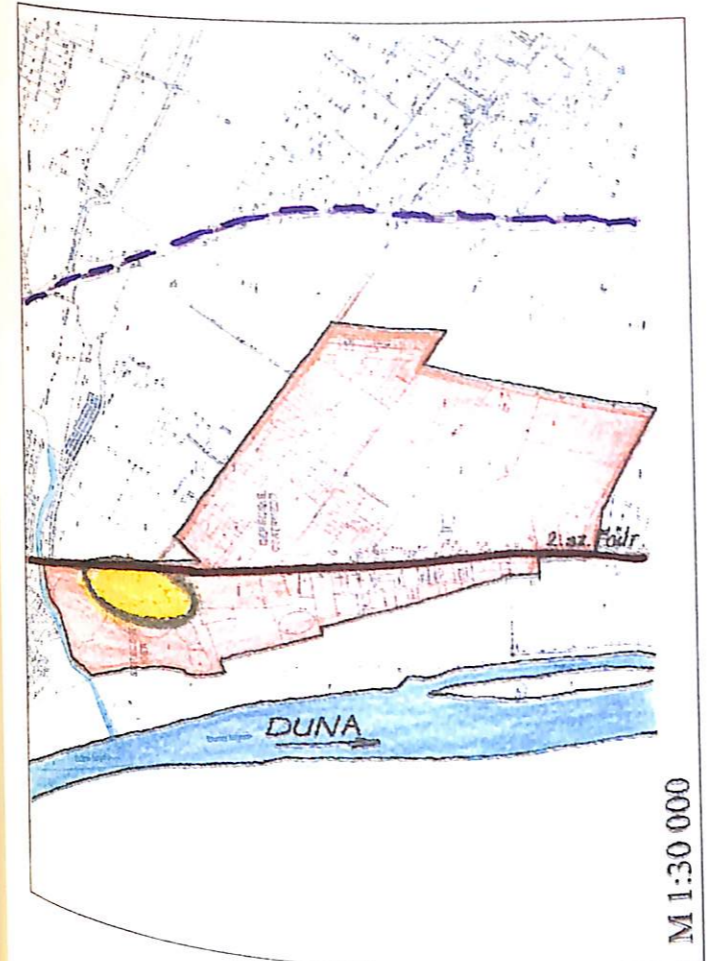
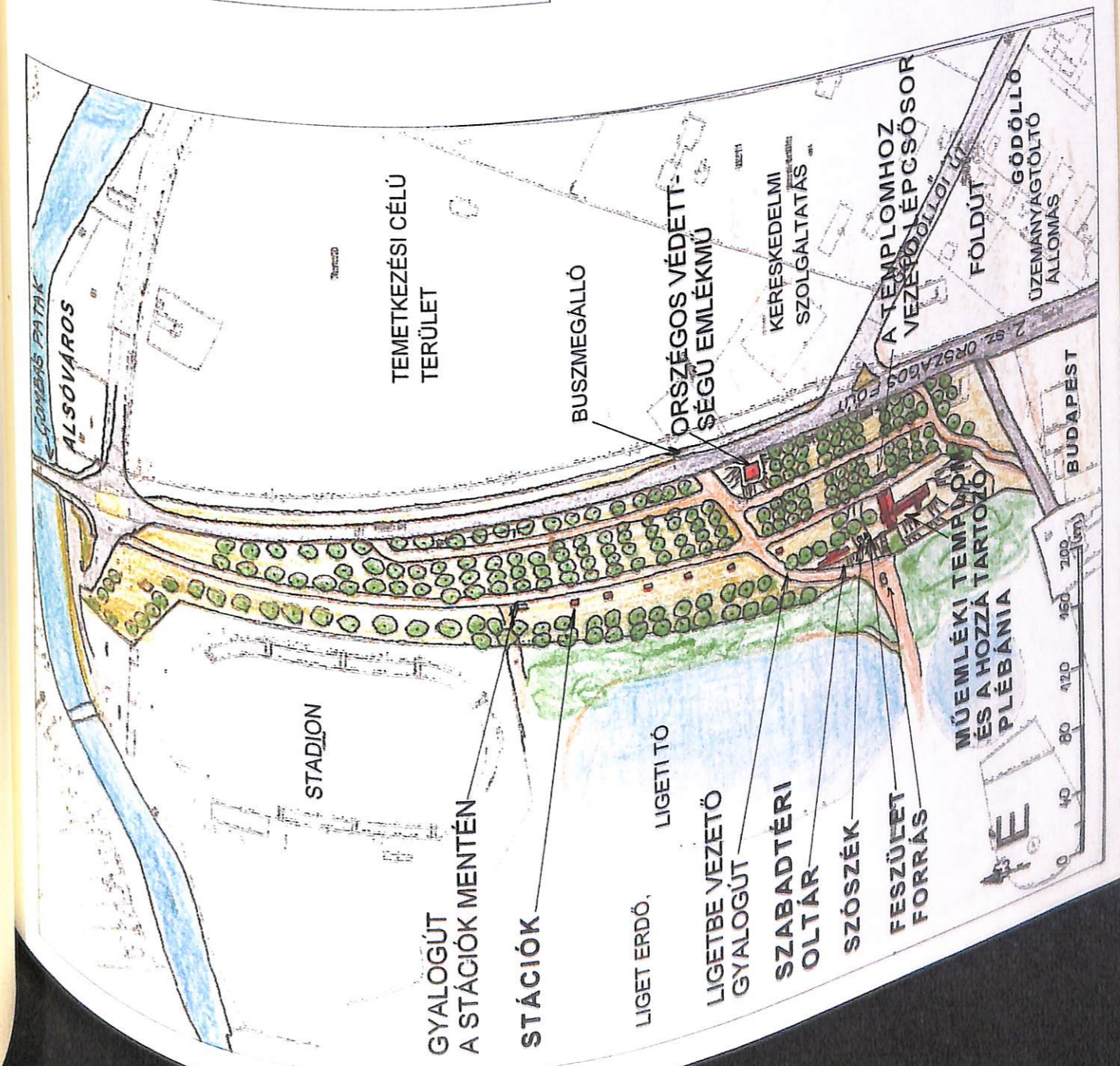
A Művelődési Központ épülete mellett a 3935 Hrsz-mal nyilvántartott közpark területnek, az épülethez való csatolását javaslom. Jelenleg a közpark alulhasznosított. A terület északkeleti részén a Rózsa-kert elhanyagolt, a zöldterület átellenes végén pedig spontán kialakult focipálya, és egy kisebb játszótér alakult ki.

Rekreációs közpark kialakítása célszerű, a Központhoz kapcsolódva. A Rózsa-kert rehabilitálása, néhány pad, rendezett fasor, szökőkút kialakítása. A járda térköburlattal megoldható. A fennmaradó zöldfelület, Tavasz utca felőli oldalán a különböző foglalkozásokhoz kapcsolódva lehet kialakítani.

Az épület északi oldalához tartozik még egy kisebb zöldterület, itt pedig a parkolási lehetőség biztosítását javaslom kialakítani az ide érkezőknek.

8.6. Derecske - Hétkápolna

8.6.1. Derecske – Hétkapolna
 Jelenlegi állapot (M 1:4000)

Hétkapolna, templom

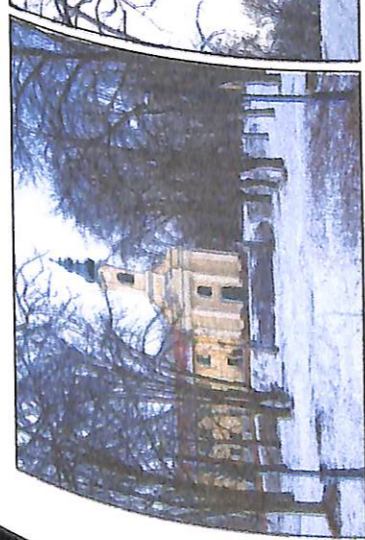

Kereszt

Szószék

Derecske - Hétkápolna

Hétkápolna

A templom északi homlokzata

Kereszt és stációk

A hét kápolna, stációk

A stációk a templomtól

A templom és egy forrás

A templom mögötti ligeti

A liget a templom nyugati oldalán

Képtített forrás

A forrás és a liget

A szabadtéri oltár és a stációk

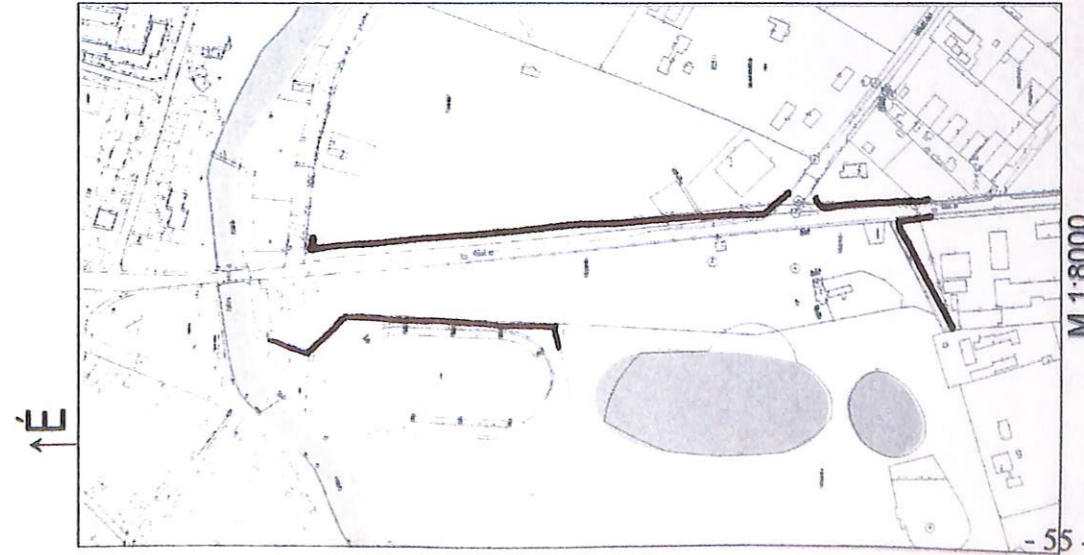
Gyalogút a Hétkápolnához

Kereszt

8.6.2. Derecske:

Hétkápolna

SZEREPE

- Szakrális hely- a Katolikus egyház számára búcsújáró-, Mária kegyhely.
- Budapest felől a városba érkeve a 2. számú országos főút mentén van, kellemes zöld környezetben.

ARCULAT

- A műemléki templom a hét stációval és szabadtéri oltárral kellemes, nyugtató képet mutat a műemléki környezetben.
- Az ártéri ligeterdő választja el a Dunától.
- A 2.számú főút másik oldalán temető területe van.

8.6.3. Derecske – Hétkápolna

Rendezési javaslat (M 1:4000)

A Hétkápolna a városon belül, a déli településrészben jelenik meg, mint szakrális hely. A 2. számú országos főútvonal és a Duna által közrefogott terület. A Budapest felől érkezők számára, a város nyitányaként jelenik meg.

A Szűz Mária tiszteletére felszentelt templom, a szabadtéri oltárral és a hozzá tartozó hét stációjával, a Katolikus Egyház híveinek számára búcsújáró helyként funkcionál. A rendezett fasorokkal, facsoportokkal körülvett országos védettségű épület és műemléki környezet területe nagy tömegek befogadására ad lehetőséget. A helybéli hívekén kívül a környező településekről, de távolabbi városokból, falvakból is érkeznek zarándokok. Buszokkal illetve gyalog is. Néhányat kiemelünk: Rád, Penc, Sződ, Szódliget, Göd, Nógrádsáp, Nagykőrös, Szlovákia... stb. A váci hívek a Székesegyház előtti téren gyülekeznek és az asszisztencia vezetésével, a ministránsok, a Szűz Anya szoborvívők, a keresztvívők, majd a hívek a Budapesti főút mentén vonulnak, „zarándokol”-nak ki a Hétkápolnához. Útközben Mária énekekkel hangolódnak a szentmisére.

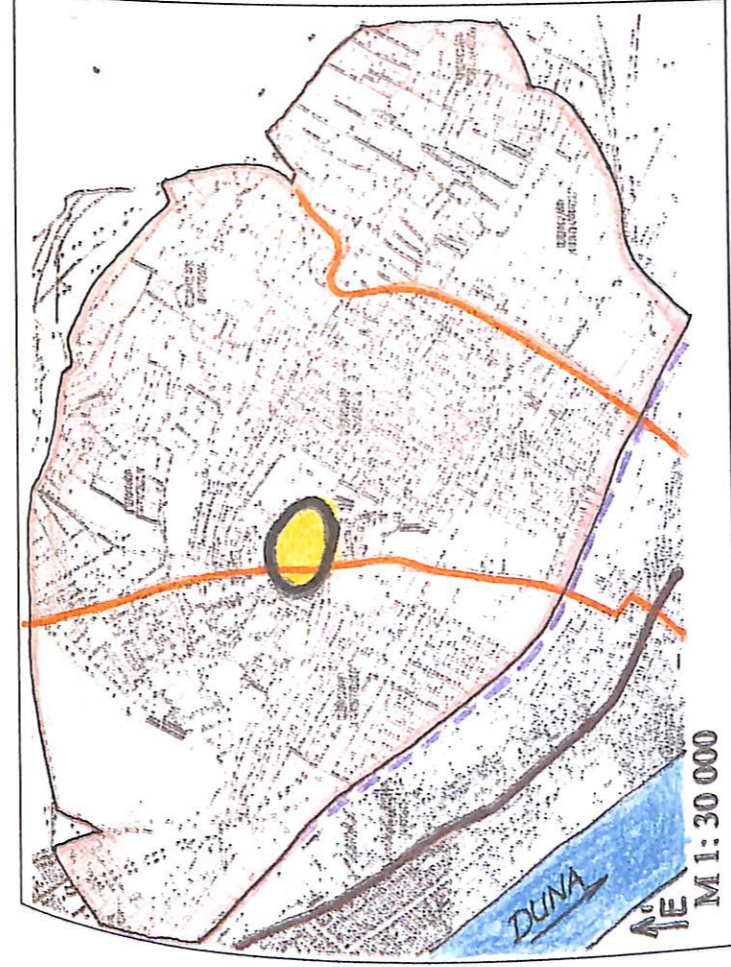
A búcsúk- és a nagyobb ünnepek alkalmával a szabadtéri oltárnál Püspöki szentmise keretei között történnek a szertartások. A hét stáció. A stációk minikét oldalán festmények ábrázolják, Krisztus szenvedésének útját. A Nagypénteki keresztutat, a helyi közösség, itt is végig járja.

A Mária kegyhely sajátos hangulata megismételhetetlen. A templom mögötti területén több forrás is található. Az egyik ilyen forrás kiépített, lépcsősor vezet le hozzá. A Ligeti tó és erdőterület adja meg a helynek a festői háttérét.

Javaslat: a természeti és művi értékek illetve a terület eszmeisége meghatározó. Térburkolat kialakítása a templom és a hét stáció előtt és körül, illetve a szabadtéri oltár előtt nagyobb feületben. Padok elhelyezése. Az ide érkezőknek parkolóhely biztosítása szükséges, hogy ne a zöldfelületet károsítsák a spontán kialakult parkolásukkal. A források gyalogos megközelíthetőségét biztosítani.

8.7. Deákvár – Deákvári Főtér

Deákvár – Deákvári főtér

Jelenlegi állapot (M1:2000)

Gyógyszertár

Lehár F. utca

Térfal, lakóépületek

Térfal, Petőfi S. Általános Iskola

Deákvár – Deákvári főtérr

A Deákvári főtérr térfala, lakóépület

Gyógyszertár és piac

A teret kéttészélő útszakasz

A kreszparkot határoló Gombási út

Temetőút és körforgalom

Gombási út és buszmegálló

Alulhasznosított épület

Zöldfelület

Orvosi rendelő, gyógyszertár

Úzlet sor, térfal

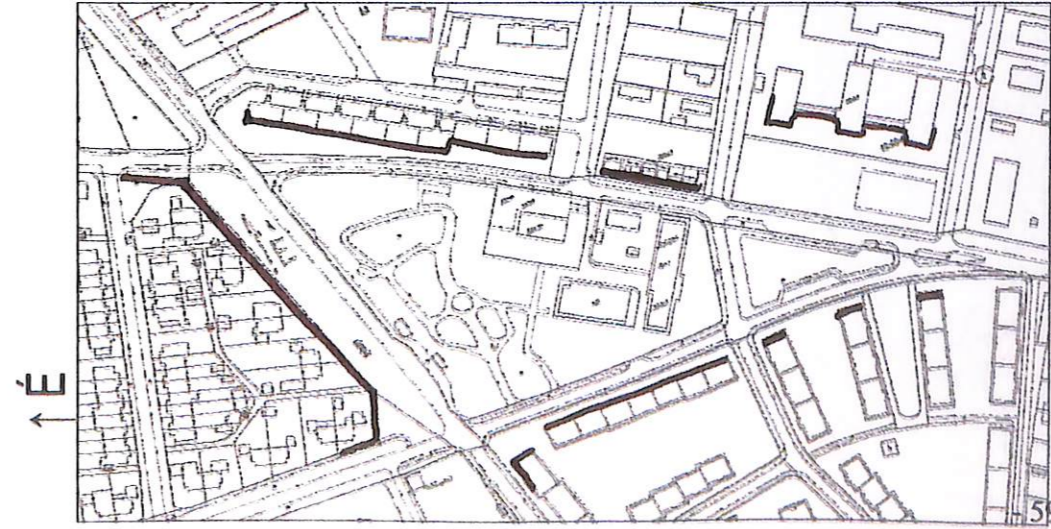
A gyógyszertár előtti buszmegálló

A piacot határoló utca

8.7.2. Deákvár:

Deákvári főter

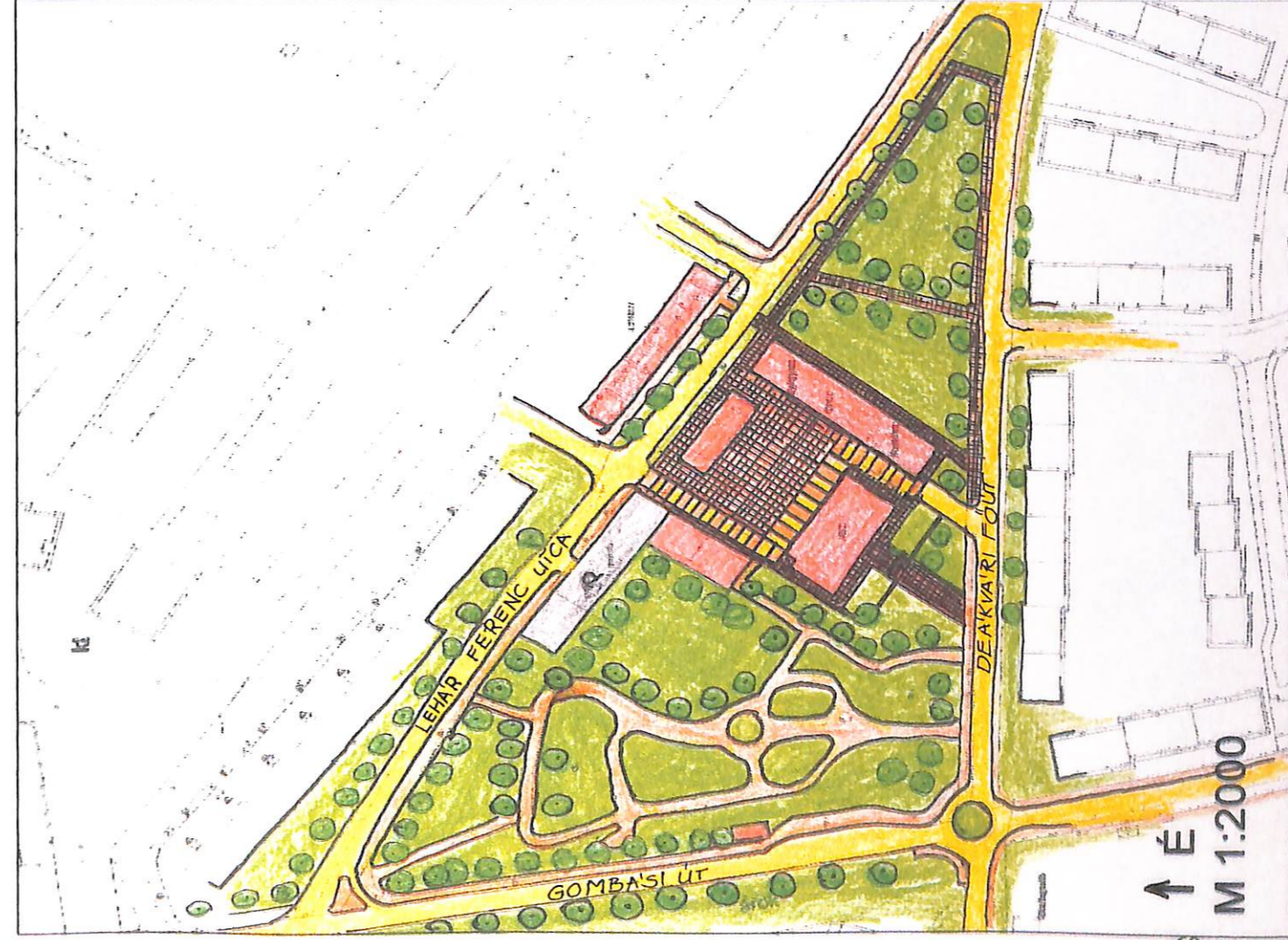
SZEREPE

- Kereskedelmi, szolgáltató (piac, üzletek, orvosi rendelő, gyógyszertár...)
- A Gombási út, a Lehár Ferenc utca és a Deákvári főút által határolt terület.

ARCULAT

- A Deákvári főter háromszög alakú, az iskola, az üzletsorok és a lakóterületek közé beékelődve tölti be szerepét.
 - Nyugati oldalán közpark van. Játszóter, kreszpark.
- Beépítés:
- Dél felől nagyvárosi lakóépületek, szabadonálló, 40%-os beépíthetőséggel, 500m²-es minimális telekterületen. A zöldfelület legalább a telek 30%-a, szintterületi mutatója 1,0.

- A Gombási út másik oldalán térfalként, kisvárosi beépítésű telkek sora, 8,0m-es építménymagasság, minimálisan 500m²-es telkek, 30%-os beépítéssel. A zöldfelület 60%, szintterületi mutatója 1,0.

8.7.3. Deákvár – Deákvári főtér

Rendezési javaslat (M 1:2000)

A Deákvári főtér térfalai többnyire 4-5 szintes lakótelepi épületek, de határolják többlakásos társasházak, földszintes üzlet-sor és egy általános iskola is. Közlekedési útvonalak találkozásánál jött létre a tér. A Lehar Ferenc utca, a Deákvári Főút és a Gombási út által közrezárt, háromszög alakú tér. A Deákvári településrészt az itt működő piac látja el.

A lehatárolt terület nyugati oldalán kreszpark és játszótér van kialakítva. Kellemes és esztétikus zöldbe ágyazva. A piac mellett található még kereskedelmi épület és egészségügyi, orvosi rendelő, gyógyszertár.

Javaslat:

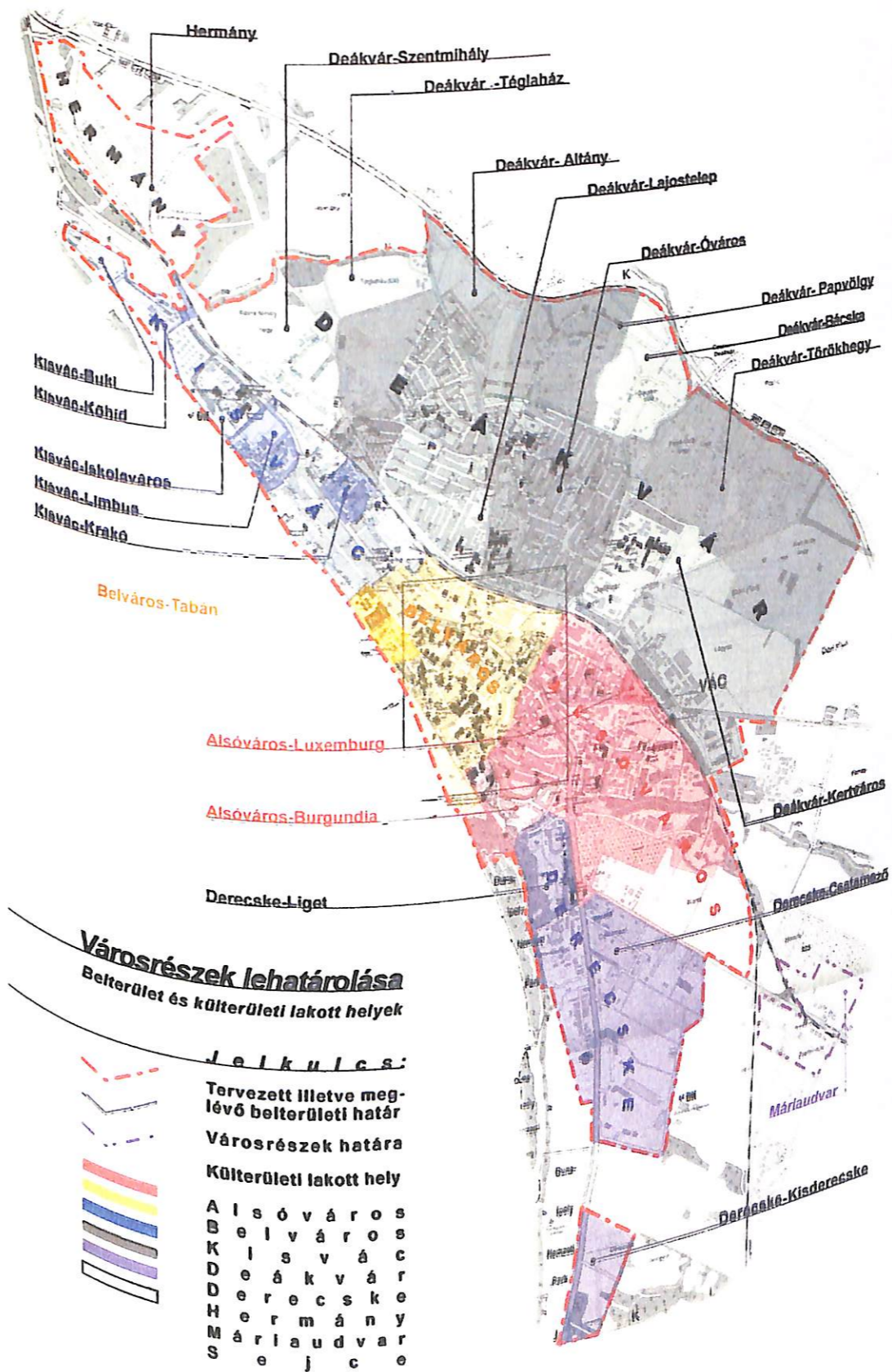
A piaci kis „bódék” elbontását javasolom és helyébe egy nagyobb, határozottabb épületben kapjon teret. A mellette lévő, alulhasznosított épület elbontása vagy átalakításával új funkciót kaphat. A gyógyszertár és orvosi rendelő épülete maradjon, de a hozzá vezető járdát esztétikusabb, térköburkolattal lenne célszerű kialakítani. A teret határozottan kettészelő útra gyalogos és csillapított forgalmú gépkocsiforgalmat lehet kialakítani. Az ide érkezőknek parkolási helyet a tér északi oldalán lehet biztosítani. Komoly feladat a különböző funkciók összehangolás egy téren belül.

A kreszparkba jelentősebb változtatást nem gondolok. A környező panellakásokban élő gyerekeknek ad a szabadba életere.

A tér keleti oldalán, egy nyugisabb, kevésbé nyugtós, rekreációs közpark kialakítását javasolom padok elhelyezésével és fasor telepítésével.

MELLÉKLET

2. számú melléklet
 Vác Város Építési Szabályzatához és Szabályozási Tervéhez
 A TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSRÉSZEK MEGNEVEZÉSE ÉS LEHATÁROLÁSA

Területi lehatárolás

Alsóváros, melyen belül önálló egységek az alábbiak:

Alsóváros – Luxemburg

Alsóváros – Burgundia

Belváros, melyen belül önálló egység:

Belváros-Tabán

Kisvác, melyen belül önálló egységek az alábbiak:

Kisvác – Krakó

Kisvác – Limbus

Kisvác – Iskolaváros

Kisvác – Kőhid

Kisvác – Buki

Deákvár, melyen belül önálló egységek az alábbiak:

Deákvár – Szentmihály

Deákvár – Téglaház

Deákvár – Altány

Deákvár – Papvölgy

Deákvár – Bácska

Deákvár – Törökhegy

Deákvár – Lajostelep

Deákvár – Óváros

Deákvár – Kertváros

Derecske, melyen belül önálló egységek az alábbiak:

Derecske – Csatamező

Derecske-Liget

Derecske-Kisderecske

Hermány

Máriaudvar – Külterületi lakott hely

Sejce – Külterületi lakott hely

Városrészhatárok utcanevek szerint

Alsóváros

Dunapart-tenisz pálya déli oldala – Vár lépcső – Géza király tér – Budapesti főút – Iskola utca – Szent Miklós tér – Flórián utca – Honvéd utca – vasút – Alsóvárosi temető déli határa – Derecske utca – Duna part

- **Alsóváros – Luxemburg**

Luxemburg utca – Vasút – Rádi út

- **Alsóváros – Burgundia**

Burgundia utca – Budapesti főút – Diadal tér – Gombás-patak – Qwell Rudolf utca – Burgundia utca – Ilona utca – Bajcsy-Zsilinszky utca – József Attila sétány

Belváros

Dunapart-tenisz pálya déli oldala – Vár lépcső – Géza király tér – Budapesti főút – Iskola utca – Szent Miklós tér – Flórián utca – Honvéd utca – vasút – Lemez utca – Zrínyi utca – Füredi Mihály utca – Köztársaság út – Kórház utca – Duna part

- **Belváros – Tabán**

Kórház utca – Köztársaság út – Hajnik Pál utca – Tabán utca – Méz utca – Liszt Ferenc sétány – Duna part

Kisvác

Vasút – Lemez utca – Zrínyi utca – Füredi Mihály utca – Köztársaság út – Kórház utca – Duna part – Tópart utca – Belterületi határ – Kőhid utca – Belterületi határ – Balassagyarmati út – Vasút

- **Kisvác – Krakó**

Vöröskereszt sor – Aranka utca – Árpád utca

- **Kisvác – Limbus**

Duna part – Árok sor – 1968 hrsz-ú Kiskúti árok – Balassagyarmati út – Pap Béla utca – Dózsa György út – Sándor utca

- **Kisvác – Iskolaváros**

Duna part – Árok sor – 1968 hrsz-ú Kiskúti árok – Balassagyarmati út – Építők útja

- **Kisvác – Kőhid**

Építők útja – Balassagyarmati út – Kőhid utca – Duna part

- **Kisvác – Buki**

Kőhid utca – Duna part – Tópart utca – Belterületi határ

Deákvár

Vasút – 0244/4 út – 0253/2 út – 5911 út – Gombási út – 2/A út – 0287/2 út – Belterületi határ

- **Deákvár – Szentmihály**

Belterületi határ – 1638. út – 1633/1. út – Híradó út – vasút

- **Deákvár – Téglaház**

1638. út – Belterületi határ – Gombási út – 1635. út

- **Deákvár – Altány**

Gombási út – Belterületi határ – 2/A – 4762/2 út – Hordó utca – 4734/1 út – Napraforgó utca

- **Deákvár – Papvölgy**
2/A – Belterületi határ – 4762/2 út – Hordó utca – 4734/1 út – Napraforgó utca – Szivárvány utca – 5119 hrsz-ú ingatlan határa – Csöbör utca – Akó utca – Csósz utca – Belterületi határ
- **Deákvár – Bácska**
Szivárvány utca – 5119 hrsz-ú ingatlan határa – Csöbör utca – Akó utca – Csósz utca – Belterületi határ – Kosdi út – Domb utca – Bauer Mihály utca
- **Deákvár – Törökhegy**
Alsó Törökhegyi út – Kosdi út – 2/A – 0287/2 út – belterületi határ – Vasút
- **Deákvár – Lajostelep**
Vasút – Ambró Ferenc utca – Berkes András utca – Lépcsősor utca – Zeke utca – Újhegyi út – Temető út
- **Deákvár – Óváros**
Vasút – Kosdi út – Domb utca – Bauer Mihály utca – Szivárvány utca – Eperfa utca – Lehár Ferenc utca – Deákvári főtér – Temető út
- **Deákvár – Kertváros**
Vasút – Kosdi út – Alsó Törökhegyi út – Felhő utca – Kertvárosi sor

Derecske

- Duna part – Derecske utca – Szent László út – Gödöllői út – Nemzetőr út – Belterületi határ
- **Derecske – Csatamező**
Szent László út – Gödöllői út – Nemzetőr út – Csatamező út – Ivánka utca – Götz utca –
 - **Derecske – Liget**
2-es út – 4552/7,8 út – Duna – Gombás patak
 - **Derecske – Kisderecske**
2-es út – Csuka utca – 0218/1 út – 0221 út – Sződliget – 30431/01 út

Hermány

A Duna-Dráva Cement és Mészművek területe a Felső-Gombás-patakig.

Máriaudvar

Vasút – Homok utca – Árvácska utca – Búzavirág utca – 0186/3 út Kamilla utca – Gólyahír utca

Sejce

Irodalomjegyzék

- A városi karták könyve
Ponte press – Pécs 2004
- A posztmodern kor városépítészetének kihívásai
Lukovich Tamás
- A település, az épített világ
Nagy Béla
- Terek és utcák művészete
Pogány Frigyes
- A települések világa
Tóth Zoltán
- Vác – A XXI. század küszöbén
Ceba kiadó
- Új váci katalógus
Bánhidi László
- Kronológiai térképek / Katonai felmérések alapján
Hadtörténeti Múzeum
- Településszerkezeti terv
- Országos Településrendezési és Építési Követelmények
2004.
- www.vac.hu